

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Lørdagen den 22. juni afsløredes i Horserød monumentet »Håbets port«, skabt af kunstneren Per Ulrich, tidligere KZ-lejren Sachsenhausen. På billedet ses han lige foran monumentet. (Foto: Johs. Fosmark)

Kammeraternes Hjælpefond

Stiftet 1945

Henvendelse om hjælp i henhold til fondens fundats rettes til kontorchef, cand.jur. Hans Andersen, Sløssenvej 19, 4894 Øster Ulslev. 53 86 55 59.

Henvendelse ang. feriehjemmet på Kegnæs rettes til overlærer Preben Feddersen, 5874 Lunde-
borg, Hesselager. 62 25 14 77. (Der er 7 senge). Feriehomeadressen er: Flejmosen 4, Østerby, 6470
Syd-Als, Als. 74 40 53 42.

Tilsynsførende: Ejler Mortensen, Nørregade 6, 6440 Augustenborg, tlf. 74 47 17 04.

Medlemmer: Iflg. fundatsen paragraf 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere,
der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske
fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre.

På fondens møde den 24. september 1977 besluttedes det, at fondens virksomhed især skulle samles
om at videreføre feriehjemmet på Kegnæs, at videreføre bladet »Pigtraad« og at søge sikret, at 4. maj
fortsat højtideligholdes i Ryvangen.

Forretningsudvalget:

Formand: Kontorchef, cand. jur. Hans Andersen.

Sløssevej 19, 4894 Øster Ulslev. Tlf. 53 86 55 59.

Næstformand: Civilingeniør Mogens Dyre,

Kærvej 14, 6400 Sønderborg. Tlf. 74 42 86 26.

Kasserer: Skræddermester Povl Brandt, Glerupvej 19, 2610 Rødovre. Tlf. 42 91 13 72. Giro 1000 780.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Chr. Winthers Vej 1, 8600 Silkeborg. Tlf. 86 81 07 09. Giro 1000
780.

Overlærer Preben Feddersen, Caroline Amalievej 11, Lunde-
borg, 5874 Hesselager. Tlf. 62 25 14 77.

Den øvrige bestyrelse består af:

Kontorchef Niels Christian Andersen
Voldersvej 5, 6330 Padborg
Tlf. 74 67 31 53

Læge Axel Jørgensen
Duebrødrevvej 14, 9000 Aalborg
Tlf. 98 10 15 80

Overbetjent Ejler Mortensen
Nørregade 6, 6440 Augustenborg
Tlf. 74 47 17 04

Sektionschef Hans Bøjlund
Skovparken 7, 6000 Kolding
Tlf. 75 52 96 11

Oberst K. Kjeldsen
Tingagerhjemmet, 5750 Ringe
Tlf. 62 62 31 63

Redaktør Johs. Rasmussen
Ømkulevej 9, 7100 Vejle
Tlf. 75 82 65 72

Sparekassedirektør Einer Hauberg
Holballe 3, 6473 Tandslæt
Tlf. 74 40 76 04

Tandtekniker Leo Kæraa
Dalsvinget 1, 8270 Højbjerg
Tlf. 86 27 04 28

Provst Poul Riis
Hostrupsgade 9, 4200 Slagelse
Tlf. 53 53 35 34

Direktør G. Jespersen
Gullestrupvej 7, 7400 Herning
Tlf. 97 12 11 84

Herreekviperingshandler
Carl Otto Larsen,
Lærkevej 6, 6440 Augustenborg,
Tlf. 74 47 11 60

Maskinmester H.P. Skjoldborg
Skovbrinken 9, 6400 Sønderborg
Tlf. 74 42 57 07

Direktør Bernth Johannesson
Jacobys Allé 16, 2.th.,
1806 Frederiksberg C
Tlf. 31 31 86 86
Sommer 42 30 64 58

General Fl. B. Larsen
Lundsgårdsvej 16, 4180 Sorø
Tlf. 53 63 59 20

Fhv. bestyrer
Solveig Skjøtt
Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose
Tlf. 42 48 56 74

Forvalter Axel Lauritzen
Lundtofteparken 42, 2.tv., 2800 Lyngby
Tlf. 42 88 12 42

Fangesammenslutningens Rekreationsfond

Fonden, der er stiftet af SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45,
yder støtte til rekreationsophold for tidligere fanger og andre invaliderede fra frihedskampen.

Ansøgningsskema kan rekvireres hos formanden: Jakob Jensen, Højager 12, 3230 Græsted, eller i de
enkelte foreninger. Der kan bevilges støtte på indtil 75 pct. af rekreationsopholdets samlede pris, dog
max. kr. 4.000.

Der ydes støtte til ophold på egentlige rekreationshjem, kuranstalter, sanatorier etc. Til ophold af mere
feriemæssig karakter kan der ikke bevilges støtte.

Ansøgningsskemaet skal ved indsendelsen være udfyldt således, at samtlige spørgsmål er besvaret.
Den i skemaet nævnte dokumentation skal være bilagt. Originale bilag vil blive returneret sammen med
bevarelsen.

Da bevigelde beløb ikke kan udbetales til ansøgeren, men kun til rekreationsopholdets arrangør, må
skemaet indsendes i så god tid, at svaret kan være fremme, inden betaling for opholdet skal finde sted.
Det må påregnes, at behandlingen af ansøgninger i fondens bestyrelse tager omkring 14 dage.

Neuengamme Foreningens Rekreations- & Hjælpekasse til fordel for Frihedskampens Ofre

Adresse: c/o Frihedsfondens kontor, Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

Midlerne fra salg af frimærker med overpris, til fordel for frihedskampens ofre og deres minde, udgivet i
anledning af 40 års dagen - 4. maj 1985, uddeles til rekreationsformål eller -hjælp i særlige trangstifælde.
Beløb kan søges af danske statsborgere, der er - eller vil kunne anderkendes - i henhold til lov om
erstatning til besættelsestidens ofre § 1a.

Anmodning om ansøgningsskema sendes til ovenstående adresse.

Bladet

Pigtraad- Gestapofangen

ABONNEMENT, BLADREGNSKAB OG ANNONCER

Jens Erik FINDERUP
Gadstrupparken 3
4621 Gadstrup
42 39 09 91
Giro 9 31 54 54

Årsabonnement 80.- kr.
Udenfor Skandinavien betales
et portotillæg på 50.- kr.

Eventuelle fejl i besørgelsen af
bladet rettes hurtigst muligt
ved henvendelse til udleve-
ringspostkontoret.

REDAKTION

Johs. Fosmark
(ansvarshavende)
Chr. Winthers Vej 1
8600 Silkeborg
86 81 07 09

Kaj Christensen
Præstegårdsvænget 16
5210 Odense NV
66 13 80 10

TRYK

Fjerritslev Avis Offset

INDE I BLADET:

En krigsforbryder i den danske flåde.....	79
Horserød den 22. juni	80
Runde dage	82
Konvoj 1942.....	84
Drøm og virkelighed	87
Men stjernerne skinner stadig.....	89
Bøger	92
Foreningerne	93-98
Mindeord	99

De følgende numre af vores
blad udkommer 15/10 1991 og
15/11 1991. Stof må være re-
daktionen i hænde senest en
måned før.

Pigtraad - Gestapofangen

NR. 4

AUGUST 1991

46. ÅRGANG

Organ for Kammeraternes Hjælpefond og Sammenslutningen af danske fanger fra Frihedskampen 1940-45

Buchenwald-klubben · Dachau-klubben · Landsforeningen Erhvervshæmmede fra Frihedskampen
Landsforeningen Gestapo-Fangerne · Foreningen af Gestapofanger fra besættelsen · Hannover-Stöcken-gruppen
Horserød-Foreningen · Landsforeningen af kz-fanger fra Neuengamme
Ravensbrück-gruppen · Sachsenhausen-foreningen · Stutthof-foreningen · Theresienstadt-foreningen

Hvoraf afhænger et blads succes?

Af Johannes Fosmark

Den anerkendte finans- og bladmand Riskær Pedersen, sagde fornylig i et TV-interview, at hemmeligheden ved en succes indenfor bladverdenen er, at nogle viser kærlighed til bladet. Han sagde også, at man skal lave et godt produkt og gjorde opmærksom på, at det i en del tilfælde var gået skævt for et blad, fordi forståelsen for, at parterne skal kunne samarbejde, manglede. Han ejer seks dagblade, så han ved en hel del om, hvad der skal til for at skibet kan sejle.

Da Riskær Pedersen er finansmand og vel kendt for at være en ret hård forretningsmand, skulle man forvente, at han ville have sagt: Et blads ét og alt er finanserne. Er den side af sagen i orden, er bladet succes sikret.

Det opsigtsvækkende er, at han satte kærligheden til bladet som nummer eet. Antagelig ud fra erfaringen om, at hvis kærligheden til bladet er til stede, ordner det andet sig også. Det er forståeligt, at han forlanger, at man skal lave et godt produkt. Gør man ikke det, fortjener man jo ingen succes., og her er det en hjælp for et tidsskrift, hvis inderkredsen omkring bladet har og viser bladmæssig forståelse, og at der produceres til bladet uden egoistiske standpunkter.

I 10 dage fra 4.-13. juli afholdt landsforbundet FDF/FPF landslejre på Sletten »ved Himmelbjergets fod«.

Alle er enige om at karakterisere lejren som en succes.

Jeg har derfor boret en del i, hvordan man skabte succes og har fundet frem til, at noget meget væsentligt var, at man fik 500 til at gå i arbejdstøjet for at forberede på alle mulige områder, naturligvis

også hvad angår de rent praktiske ting, og når 14.000 piger og drenge i alderen 11-15 år skal på lejre i 10 dage, er der mange ting, der skal klappe, og det skete altså ved, at alle problemer var gennemtænkt

og forberedt.

I sig selv er det en bedrift at skaffe 500, der er villige til at ofre fritid på at forberede. En anden bedrift er at få dem til at køre løbet, så der samarbejdes.

En krigsforbryder i den danske flåde

Af Kaj Christensen

En af mine venner sendte mig et udklip fra Familie Journalen d.å. nr. 28, hvor der i en artikel om erhvervspraktik stod flg.: »Vi befinder os i en udpræget mands-verden – dog prydet med et portræt af Dronning Margrethe. Det hænger i officersmessen (otte køjer), hvorimod Prins Henriks portræt ligger gemt væk under en madras, for ham er der »ikke rigtig plads til«.

Prinsen har måttet vige for – ja, her får man unægtelig noget af en overraskelse – et portræt af ingen andre end Hitlers efterfølger, SS-storadmiral Dönitz, der hænger og ser alvorlig ud.

- Ikke fordi vi er nazister, forklarer en sergent, - men Dönitz er nu engang manden, alle ubådsfolk i hele verden betragter som ubådens fader.« Her slutter jeg citatet, selv om der er mere om samme emne.

Hvem var så denne Dönitz? Ifølge Hagerups Konversationsleksikon 3. bind side 352: Karl Dönitz, f. 16.9.1892, var i 1918 på sindssygehospital. Januar 1943 udnævnt til storadmiral. Blev 1.5.1945 udnævnt til Hitlers

efterfølger, blev ved Nürnberg domstolen 1.10.1946 dømt til 10 års fængsel som krigsforbryder for mod folkeretten at have ført uindskrænket ubådskrig.

Altså en gemen forbryder!

Til grund for denne dom var mange udsagn af samme skuffe, som det nedenfor citerede fra Lord Russels bog Hagekorsets svøbe, om krigsforbryderprocessen i Nürnberg, side 70.

Og hvad mente så admiral Dönitz? Det fremgår af en tale, han holdt i okt. 1942, da han inspicerede 2. undervandsbådsskoledivision. Til de officerer, der var til uddannelse der, udtalte han bl.a., at han *ikke* kunne forstå, hvorfor tyske ubåde udsatte sig for fare ved at bjærge besætninger fra handelsskibe, de havde sænket. Når de gjorde det, gik de fjendens ærinde, idet de bjærgede søfolk ville tage ud at sejle igen i andre skibe. Man var nu, sluttede han, nået til det stadium af krigen, hvor man også til søs måtte føre total krig. Skibsbesætningerne var i samme grad som skibene et mål for undervandsbådene.

Denne mand Dönitz er alt-

så en gemen forbryder – krigsforbryder – og nu ifølge Familie Journalen nr. 28 indtager han sin plads ved siden af vor dronning i officersmessen, medens Prins Henriks billede er gemt af vejen i ubåden Nordkaperen.

Chefen for ubåden Nordkaperen, kaptajn løjtnant Ole Berg – stadig ifølge Familie Journalen – må vel være dansk, da han optræder som chef. Er det den slags chefer, vi har brug for i den danske flåde? Er han kun et enkeltstående tilfælde? Eller er officer-standarderne i vor flåde sådan generelt?

Hvis det er tilfældet, forstår jeg bedre den nynazisme, der er begyndt at, om ikke blomstre, så dog gro.

Ikke mange danske, og selv ikke danske tidligere modstandsfolk, kan eller skal finde sig i en sådan uhyrlighed.

Ikke blot skal krigsforbryderen Dönitz' billede fjernes fra officersmessen på ubåden Nordkaperen, men bedst af alt bør også chefen fjernes – ja helt ud af det danske for-

svar. Finder vort kongehus sig i, at noget sådant finder sted?

kc.

Håbets Port vidner om en skændig dag

300 gæster den 22. juni til afsløring af monumentet i Horserød

Der blev trykket næver og klappet på skuldre. Vemodige gensyn. En enkelt tåre kunne ikke skjules i øjenkrogen, og gennemsnitsalderen på de fremmødte gæster kunne ikke sløre, at der var tale om en højtidelighed til minde om en begivenhed for længe siden.

Folk fra modstandsbevægelsen, fra de spaniensfrivillige, deres børn og børnebørn samt kvinder, hvis mænd kun taler gennem historiebøgerne, mødtes den 22. juni i Horserød foran Statsfængslet for at mindes en begivenhed, der fandt sted for nøjagtig 50 år siden.

Under fanerne fra Frihedsrådet, fra de spaniensfrivilliges forening, og fra foreningerne af fanger fra Stutthof

og Dachau KZ-lejrene mindedes de 300 fremmødte årsdagen for den dag, deres liv på afgørende og uhyggelig vis blev ændret.

Den 22.juni 1941 blev de danske kommunister interneret alene på grund af deres politiske overbevisning. Mange slap ikke levende fra mødet med danske og tyske fængsler og koncentrationslejre. Andre blev mærkede for livet.

- Derfor sætter vi i dag dette mindesmærke, Håbets Port, som skal minde om en skændslens dag, tordnede Elias Bredsdorff, medlem af Frit Danmark, fra den interimistiske talerstol bag ved mindesmærket.

(Frederiksborg Amts Avis 23.6.91)

Per Ulrichs motivering for monumentets ide:

Monumentet for modstandsfolk i Horserød

22. juni 1941 - august 1944

Opgaven forekommer vanskelig og kompliceret, fordi Horserød-lejren har været brugt som interneringslejr for frihedskæmpere under den tyske besættelse i tidsperioden 22. juni 1941 til lejrens fanger blev overført til Frøslev-lejren nær den tyske grænse i august 1944 og uden for dette tidsrum har fungeret som fængsel for kriminelle fanger.

Opgaven har været at finde frem til et visuelt symbol, som kunne omfatte alle frihedsberøvede og alligevel tydeligt viste, at mindesmærket kun omfattede frihedskæmpere.

Håbet om frihed forekommer mig at være fælles for alle indespærrede. Håbet om løsladelse, det at kunne gå ud gennem den åbne port ud i friheden. Som Dante udtrykker det: »Den, der indtræder, ladet håbet fare«, gælder efter min mening ikke, for selv under de mest håbløse situationer håber de indsatte, at en

dag vil porten åbne sig til en verden af frihed og selvbestemmelse fra et mareridt af usikkerhed, bange anelser og angst for fremtiden, tilværelsen bag lås og slå, prisgivet onde kræfter. Derfor er den tidsubestemte straf, som alle frihedskæmpere blev underkastet, den hårdeste straf af alle. Det var netop denne straf, der nagede de indespærrede modstandsfolk, denne usikkerhed, denne prisgivelse til lovløse magter hang over dem som et Damoklessværd. Det var netop den uvished over egen skæbne, der gjorde indespærringer så ydmygende og pindefulde på trods af, at forholdene i Horserød var tålelige i sammenligning med, hvad de fleste af dem kom ud for senere i de tyske fængsler, tugthuse og koncentrationslejre.

Opholdet i Horserød forekom de fleste så nedværdigende og psykisk belastende. Fangerne opholdt sig her i

Villy Karlsson var hovedtaler. Han arbejdede vel i et år for at skaffe pengene til at rejse monumentet. Fotos: Peder Søegård.

Mindedagen i Horserødlejren

På 50-årsdagen for de grundlovsstridige arrestationer af over 300 danske kommunister under den tyske besættelse blev der i går sat et mindesmærke i Horserød-lejren.

Monumentet »Håbets Port«, der er udført af kunstneren Per Ulrich, står nu opført i bronze som et symbol på det håb om frihed, der er fælles for alle indespærrede. Det er ikke bare rejst for de faldne eller som en minde om en skæbnsvanger fortid.

»Håbets Port« skal også fortælle nye generationer, at besættelsestiden ikke må gentage sig, og at Grundloven er til for at sikre ytringsfriheden og nationens selvstændighed.

Omkring 300 deltog i højtideligheden, og blandt talerne

var journalist Villy Karlsson og Villy Fuglsang, der begge selv er tidligere fanger i Horserød. Derudover talte SIDs formand for Helsingørfdelingen, Benny Jørgensen, og Helsingørs borgmester, Knud Axelsen, samt som den sidste taler Elias Bredsdorff fra Frit Danmark.

Tyskerne havde krævet 71 personer arresteret, men i dagene efter den 22.juni 1941 fængslede det danske politi i stedet omkring 300 personer mistænkt for at være kommunister. De blev indsat i Vestre Fængsel og senere overført til Horserød Lejren. I alt nåede omkring 2000 danskere at opholde sig i lejren under besættelsen.

(Politiken 23.6.91)

SID-formanden Benny Jørgensen bragte en hilsen fra vennerne i Helsingør.

Komiteen for Horsørød-mindesmærket

har herved den ære at overrekke
kunstneren

Per Ulrich's monument

Håbetsport

til

Statsfængslet i Horsørød

med tak for ùdvist velvilje og hjælpsomhed samt
tilsagn om at vedligeholde monumentet og dets
omgivelser

22. JUNI 1991

på 50 årsdagen for de første grundlovsstridige
massearrestationer i Danmark

kortere eller længere tid, mens deres sag blev færdigbehandlet, i angstfyldt venten på udfaldet eller på at blive kaldt ind til fornyet forhør eller for at blive stillet for en krigsret, for at blive henrettet eller deporteret til en grufuld tilværelse i de tyske lejre.

Monumentet, der hedder »Håbets Port«, består af symbolet på den åbne port, som er støbt i bronze og stillet på en sokkel af granit. Højden er 4.20 meter og granitsoklen 1 meter, således at mindesmærket er godt 5 meter høj. På forsiden er udhugget i stenen: HORSERØD. Her var (danske) modstandsfolk interneteret under den tyske besættelse 1941-1944.

På højre og venstre side er indhugget et vers af Horsørød-sangen, som Hans Kirk skrev, da han sad i lejren:

Venstre side:

Loven brød de, ret blev krænket,
mens de stjal den armes brød.

Og da lov og ret var lænket,
blev vi sendt til Horsørød.

Højre side:

Kammerater, I derhjemme,
vore tanker til jer går,
og vi lover vi er rede,
når vor friheds time slår.

Monumentet er rejst på

Fængselsvæsenets område på en plads ved vejen, hvor Helsingør kommune ved stadsgartneren har skabt en velegnet plads, hvor bøgehækken, der nu følger vejen, er nyplantet i en bue, så monumentet står frit mod landevejen.

Monumentet er afsløret den 22. juni 1991, på 50-årsdagen for Hitlers indmarch i Sovjetunionen og den grundlovsstridige jagt på kommunisterne begyndte.

Per Ulrich

Kunstneren Per Ulrich var til stede ved afsløringen - i rullestol.

Lillian Olsen lægger her en dekoration ved »Håbets Port«.

En ung mands tanker i Auschwitz

Den 17-årige Lasse har været en tur i Polen med sin skoleklasse, 10. klasse fra skolen på Hindholm. Et besøg i den tidligere koncentrationslejr Auschwitz indgik i turen. Hos Lasse satte besøget dybe spor. Her er, hvad han skrev efter besøget.

Hvad gik der galt?

Af Lasse Rostrup Jensen

Tankerne
Klip klap
Klip klap
Om lyden af
Militerstøvler
På glatte
Brosten

Om raslen af
Geværer
Der peger
På en
Mur

Om de
700 slæbende
Skridt
På vej
I bad
Om de
Høje klageskrig
Når en
Elsket er
Død

Om skind
Knogler
Samt lugten
Afbrændt
Kød
Om gammelt
Brød i
Tomme maver

Om tortur og
Misbrug af
Små mennesker
Om tilråb
Med racistiske
Forbandelser

Om kulde
Mudder plus
Frosne tæer

Alle sammen
Ligger
I luften
I støvet
I lugten
Hvorfor?

**Tilgiv, men
glem ikke**

Ved
Minna Dahl,

Præstegårdsvænget 16,
5210 Odense NV.

Edith Pedersen, Vesterbro 97, 9000 Aalborg, 65 år den 1. september.

Arne E. Poulsen, Rødbyvej 20, 5700 Svendborg, 70 år den 1. september.

Alfred Andersen, Bregnevej 7,1., 5220 Odense, 70 år den 2. september.

E. O. Petterson, Amagerbrogade 151, 2300 København S, 70 år den 4. september.

Ernst Schaumann, Nannasvej 72, 8700 Horsens, 70 år den 4. september.

Karl Johan Hansen, Corasvej 23, 9990 Skagen, 70 år den 5. september.

K. Otto Madsen, Søndergade 28, 8700 Horsens, 75 år den 5. september.

A. Himmelstrup, Bushøjvej 232, 8270 Højbjerg, 65 år den 7. september.

Elisabeth Pedersen, Vissevej 9, 9210 Aalborg SØ, 75 år den 7. september.

Kaj Mouritsen, Hvidovrevej 130 F, 2650 Hvidovre, 75 år den 8. september.

Kaj Larsen, Edv. Suensonsgade 3 G, 8200 Århus N, 70 år den 8. september.

Anders Sloth, Fjordgade 14, 8680 Thyborøn, 75 år den 8. september.

Ove Høegh, Hostrupshave 13,5., 1954 Frederiksberg C, 75 år den 8. september.

Jens Jørgensen, Skeltoftevej 6 st.tv., 2800 Lyngby, 80 år den 10. september.

Poul Hansen, Aaboulevarden 38,4., 2200 København N, 70 år den 10. september.

Erik Sanderhave, Bagesens Have 86,1., 4300 Holbæk, 70 år den 10. september.

Martin Breengaard, Birkehøj 10, 2600 Glostrup, 75 år den 11. september.

Arne Pradel (Gunnar Walther), Gl. Kongevej 142, 1850 Frederiksberg C, 80 år den 13. september.

A. Høy, Søndermarksvej 57, 9800 Hjørring, 70 år den 13. september. (Frøslev Barak 13, stue 13). ♦

Poul Andersen, Albertslundvej 63, st., 2625 Vallensbæk, 75 år den 14. september.

Niels Ledegård Møller, Fjordbrinken 8, 6950 Rindkøbing, 70 år den 15. september.

Thor Timler, Blankavej 43, 2500 Valby, 75 år den 15. september.

Kaj Wadsbach, Lundebergsvvej 228, 2740 Skovlunde (tidl. Sachsenhausen 75.096), 75 år den 16. september.

Ejnar Rommerdahl, Teisensvej 7, 9400 Nørresundby, 75 år den 16. september.

Henrik Jørgensen, Skolevangsvej 36, Elling, 9900 Frederikshavn, 70 år den 17. september.

Alfred Lunde, Mågevej 8, 5000 Odense C, 85 år den 19. september.

Hans Henriksen, Hovedvejen 56, 5750 Ringe, 70 år den 19. september.

Hansi Rossen, Sct. Knudsvej 35, 1903 Frederiksberg C, 75 år den 19. september.

Inger Christensen, Ryslingeparken 52, 8270 Højbjerg, 70 år den 20. september.

Leon Houlby, Valkop Alle 82 B, 2610 Rødovre, 70 år den 21. september.

Elly Thomsen, Jyttevej 51, 9000 Aalborg, 75 år den 22. september.

Arnold Nielsen, Omegavej 18, 9000 Aalborg, 70 år den 22. september.

Aage Severinsen, Krakasvej 32, 2800 Kgs. Lyngby, 75 år den 23. september.

Knud Petersen, Gl. Hobrovej 29, 8900 Randers, 65 år den 23. september.

Poul Mortensen, Spragelsesvej 23, 4160 Herlufmagle, 75 år den 25. september.

Anna Mikkelsen, Aahavevej 28, Voersaa, 9300 Sæby, 70 år den 27. september.

Thor Knudsen, Sionsgade 24,2., 2100 København Ø, 65 år den 29. september.

Lykke Nielsen, Peder Lykkesvej 85-804, 2300 København S, 65 år den 1. oktober.

Else Palm, Godtfred Hansensvej 38, 8200 Århus N, 70 år den 2. oktober.

Ricard Høxbro, Tårnvej 237,4., 2610 Rødovre, 70 år den 3. oktober.

Hardy Knudsen, Bjørnøgade 5, 9000 Aalborg, 80 år den 4. oktober.

Johs. Leksby, Sandager 21, 4330 Hvalsø, 75 år den 8. oktober.

L. Garset, Dyvekær 16, 4243 Bissersrup, 75 år den 9. oktober.

Alf Houlberg, Christoffers Alle 134, 2800 Lyngby, 70 år den 9. oktober.

Mogens Madsen, Ved Bellahøj 13A,9., 2700 Brønshøj, 70 år den 9. oktober.

Erik Richter, Klarup Kirkevej 18, 9270 Klarup, 70 år den 9. oktober. (Dachau 142.642, Neuen-gamme 79.490). Bortrejst på dagen.

Kaj Kærungård, Skoleparken 108, 8330 Beder, 65 år den 12. oktober.

H. Schenkel Rasmussen, Nakskovvej 18, 2500 Valby, 75 år den 13. oktober.

Børge Olesen, Hvolbæk Søndergård, 8660 Skanderborg, 80 år den 13. oktober.

Karen Volf, Bjørnøgade 27, 9000 Aalborg, 65 år den 15. oktober.

Willy Lillegård, Toftevej 9, Herslev, 4000 Roskilde, 70 år den 15. oktober.

Ewald Lægskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ, 75 år den 16. oktober.

Hans Chr. Pedersen, Skansegade 11, 8900 Randers, 80 år den 16. oktober.

Grete Fengler, Grundtvigsvej 6,C,2., 1864 Frederiksberg C, 70 år den 16. oktober.

Chr. Jespersen, Solbakken 19, 7480 Vildbjerg, 70 år den 17. oktober.

A. Thor Pedersen, Bødkegården, Skovstræde 25, 4880 Nysted, 75 år den 18. oktober.

Herluf Bruhn, Vesterbrogade 145,3., 1620 København V, 75 år den 18. oktober.

Lilly Staub, Viaduktvej 3-15, 7000 Fredericia, 80 år den 19. oktober.

Orla H. Rasmussen, Frederiksgade 62, 8700 Horsens, 80 år den 19. oktober.

Elo Svejgård Kristensen, Tegl-vænget 17, 9000 Aalborg, 70 år den 19. oktober.

Jørn Hess Thaysen, Frederik d. V's Vej 21, 2100 København Ø, 70 år den 19. oktober.

Ejnar K. Frederiksen, Toften 208, 5330 Munkebo, 80 år den 19. oktober.

Ella Rasmussen, Adjunktvej 4, 9000 Aalborg, 70 år den 21. oktober.

Knud Leif Jensen, Kaj Munksvej 28A, 8260 Viby J., 65 år den 21. oktober.

Sonja Timler, Blankavej 43, 2500 Valby, 75 år den 21. oktober.

Børge Jensen, Glinkasvej 6,st., 2450 København Sv, 75 år den 22. oktober.

J. Bøgvad Larsen, Arsuksvej 7, 4800 Nykøbing Falster, 75 år den 22. oktober.

Gustav Rasmussen, Skipper Clementsgade 16, 9000 Aalborg, 80 år den 22. oktober.

Walther G. Chr. Olsen, Sønder-gade 114, 3390 Hundested, 80 år den 23. oktober.

Carl Fengler, Grundtvigsvej 6,C,2., 1864 Frederiksberg C, 70 år den 23. oktober.

Kjeld Bransner, Helsingevej 8,F, 3250 Gilleleje, 75 år den 25. oktober.

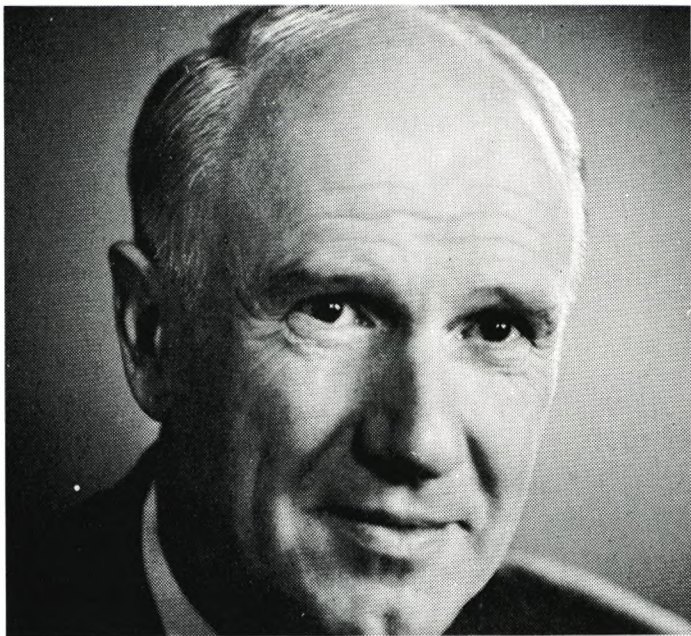
Arno Wester, Mejerivej 25, Thurø, 5700 Svendborg, 70 år den 26. oktober.

Laura Christensen, Rantzausgade 36, 9000 Aalborg, 70 år den 27. oktober.

Arne Birkhave, Kirstinedalsvej 6,2., 2500 København Valby, 70 år den 28. oktober.

Vagn E. Arnskjold, Borups Alle 206,st., 2400 København NV, 70 år den 28. oktober.

Eli Chr. Petersen, Turebyholms-vej 12, 4682 Tureby, 70 år den 31. oktober.

70 år

Lørdag den 19. oktober fylder Jørn Hess Thaysen 70 år. Der kunne derfor være den mulighed at bringe fødselsdagsartiklen i næste blad, der skulle være ude den 15. oktober, men vi må i redaktionen se i øjnene, at det endnu aldrig er lykkedes at have bladet ude til den 15. i måneden. Vi ville altså komme for sent med at ønske tillykke - og det er ærgerligt. Nu kommer vi noget for tidligt, men det er dog bedre.

Kraks blå bog fortæller følgende:

THAYSEN, Jørn Hess, professor, overlæge, dr.med., R¹., DH.p.p., f. 19/10 1921 i Kbh., søn af overlæge, dr.med. Thorvald E. Hess Thaysen, gift 1/4 1956 med lektor, cand.mag. Minna H.T.

Student (Vestre Borgerdydskole) 1939; under Danmarks besættelse i tysk fangenskab, bl.a. i koncentrationslejrene Dachau og Neuengamme; med.eks. 1947; dr.med. 1955; speciallæge i intern medicin 1957, i nefrologi 1969; alm. uddannelse ved forskellige københavnske hospitaler 1947-51; ved Rockefeller Institute for Medical Research, New York 1951-53; reservelæge ved Rigshospitalet, med.afd. A 1954, assisterende overlæge samme sted 1961; overlæge ved med. poliklinik og med.afd.P fra 1964; lektor i klinisk medicin ved Københavns Universitet 1962, professor i intern medicin fra 1964.

Medlem af bestyrelsen for Dansk Selskab for Intern Medicin 1958-62, for Københavns Medicinske Selskab 1967--73, for Alfred Benzons Fond 1964, formand 1988, for Christian den Tiendes Fond 1965-90 og for andre fondsbestyrelser; tog initiativ til de internationale biomedicinske Alfred Benzon symposier 1968; næstformand for Dansk Nefrologisk Selskab 1976-79, formand 1979-80; Member scientific advisory panel, Ciba Foundation, London 1964-86; medstifter af og Council member i European Dialysis and Transplant Association (EDTA) 1964-68; præsident for EDTA 1975-78; formand for hæmodialyseudvalget u. Akademiet for de Tekniske Videnskaber 1967-74 og for Sundhedsstyrelsens udvalg vedr. organisation af dialyse- og nyretransplantationsbehandling i Danmark 1968-89; medl. af det internordiske udvalg vedr. samme spsm. 1969-89; næstformand i Rigshospitalets lægeråd 1970-72.

Medlem af European Society for Clinical Investigation 1966 og af Det kgl. Danske Videnskabernes Selskab 1977; æresmedlem af European Dialysis and Transplant Nurses Association 1975, af Landsforeningen af Erhvervshæmmede fra Frihedskampen 1976 og af Dansk Nefrologisk Selskab 1989.

Tildelt Neuengammeforeningens æresstatuette 1980.

Har skrevet: Sekretionsstudier (disp., 1955), medarbej-

der ved monografierne: Famine Disease in German Concentration Camps (1952); The Alkali Metal Ions in Biology (1960); Det kirurgiske Traumes Pathofysiologi (1961); Medicinsk Kompendium (6. udg. 1960-86); Membrane Transport in Biology (1979); afhandlinger især om sekretionsfysiologi, nyrefysiologi, nyresygdomme, anvendelsen af »kunstig nyre« og nyretransplantation; medl. af redaktionen for Acta Medica Scandinavia 1964-72, for Kidney International 1972-75, for Medicinsk Kompendium 1967, hovedredaktør af sidstnævnte 1972; General Editor Alfred Benzon symposia 1-31.

Tildelt Thorvald Madsenprisen 1961; Novo-prisen 1966; Hagedorn-prisen 1976. Udenl.orden: I.F.2.

Adresse: Frederik V's Vej 21, 2100 København Ø.

Mange fangekammerater kender Hess Thaysen personligt, da de gik til undersøgelse hos ham, da de havde indgivet deres ansøgning om at opnå erstatning ifølge loven.

F.k.

70 år

Den 14. august fylder vor kammerat Per Madsen 70 år. Per Madsen har lige siden starten på Bernadottegården i Hadsund været en af de drivende kræfter i dens bestyrelse. Han har ihærdigt fulgt hele udviklingen på hjemmet og taget talrige initiativer for, at det ikke skulle blive glemt, at Bernadottegården er til for tidligere modstandsfolk.

Som sekretær i bestyrelsen har han hele tiden haft kontakt med alt, hvad der skete i Hadsund. Hertil kommer hans store arbejde som medlem af Gestapoforeningen i Århus. Kammeraterne skylder ham megen tak.

Det sidste års tid har bopælen været Bernadottegården i Hadsund, fordi Dorte, hans hustru, blev ramt af sygdom. Dorte og Per har der skabt et hyggeligt hjem, der absolut er et mønster på, hvor godt man kan indrette sig, også når kræfternes svinden gør det nødvendigt at tage ophold på Bernadottegården.

Per holder åbent hus i Hadsund på Bernadottegården 83

den 14. august kl. 11-14. Mange vil sikkert komme forbi og gratulere Per og Dorte med dagen.

Bestyrelsen for
Gestapofangerne i Århus
VMJ

Han var den første boboer på feriehjemmet på Kegnæs.

Kai Wadsbach, 75 år

Tiden iler, og Kai følger med, som han altid har gjort i mange år for De Erhvervshæmmede.

Gennem de mange år har han ført et utal af erstatnings-sager, skrevet et ukendt antal breve og har haft masser af møder med og for medlemmer. Han har skabt Omegnsafdelingen, som har været årsag til, at der er åbnet kontorer over hele landet.

Han har bistået alle, der har søgt ham, med råd og vejledning gennem årene, og alle har nydt godt af hans viden.

Et langt liv under og efter besættelsen og KZ-ophold har ikke knækket hans arbejdskraft. Bortset fra et par korte fravær grundet sygdom er han stadig i fin form.

Og nu fylder han 75 år den 16. september, og i dagens anledning er der reception søndag den 15. september kl. 10-13.

Receptionen afholdes i Selskabslokalerne, Lilletof-ten 28 i Skovlunde (nær bopælen).

Kære Kai, jeg er sikker på, at mange vil møde op for at hylde dig, for jeg ved, at vi er rigtig mange, der vil sige hjertelig til lykke.

Johan Kanding
Formand

70 år

Kristian Hans Thaysen (Buchenwald), Høneruplundvej 8, 5591 Gelsted, fylder 70 år den 8. september 1991.

FRA REDAKTIONEN

Rækkefølgen af teksterne er i dette blad bestemt af, hvilke sider, der kan tage farvebilleder, sådan som bogtrykkerens nye maskine bestemmer det.

Konvoj New York-Hvide Havet tur retur 1942

Artikelforfatteren, Waldemar Klitgaard Lund, var matros på rejsen »Konvoj New York-Hvide Havet tur retur 1942« og senere rejser. Han kom hjem fra krigen og sejlede både som styrmand og skipper senere og til sidst - så længe helbredet holdt - havde han en coaster som ejer.

Han bor nu Mølleparken 16, Sennels, 7700 Thisted.

Mit første amerikanske skib blev et nybygget »Liberty skib« ved navn »Samuel Chase«. Da besætningen ankom, viste det sig, at jeg var den eneste udlænding om bord, og da jeg var skandinaver, blev jeg godt modtaget. Skandinaverne gik for at være nogle fandens fine søfolk. Da besætningen siden hen erfarede, at jeg også havde sejlet i sejlskibe, var der ingen ende på deres beundring. Det forårsagede, at jeg fik alt sømandsarbejdet om bord (splejsning, sejlsvyning og den slags), og det passede mig godt.

Da vi havde været om bord i et par dage, blev der udleveret tykt undertøj, tykke støvler og fåreskindsjakker var vi klar over, at turen gik til Hvidehavet i Rusland. Det tog vi med sindsro, da vi endnu ikke havde nogen ide om sejladsens fortrædeligheder.

Vi påmønstrede den 17. april 1942, og en uge efter sejlede skibet ud fra New York med Halifax som mål. Der blev vi i nogen tid, indtil der var samlet skibe nok til en konvoj mod Island. Ved ankomsten til Reykjavik blev skibene ankret op på reden. Der lå vi så og ventede på, at der blev skibe nok til en konvoj nordpå. Efter nogle uger var der samlet 52 skibe, der alle skulle til Rusland.

52 skibe

Endelig oprandt dagen, hvor vi skulle afsted. Den »Gamle« blev kaldt over på et engelsk krigsskib til orientering om skibets placering i konvojen og om sejladsen i det hele taget. Det var et imponerende syn, da vi stod ud af fjorden, 52 skibe, som skul-

le finde deres pladser i konvojen, dirigeret af nogle destroyere, som for ud og ind blandt tungt lastede fragtskibe. »Samuel Chase« fik en position næsten i midten af konvojen og i 3. række fra ydersiden om styrbord. Det var ikke så dårligt, men heller ikke den bedste position. Det vidste vi ikke noget om, for krigen havde ikke berørt os endnu, og vi tog det hele som en almindelig sejlads. Senere lærte vi noget andet at kende.

Da vi var kommet ud af fjorden, og konvojen var samlet til kommandørens tilfredshed, gik vi nord om Island. Der var en masse destroyere og andre mindre krigsfartøjer omkring os, nogle specielt til anti-aircraft og andre til ubåde. Et par af de engelske fragtskibe havde en »Spitfire« siddende i en catapult forude; de kunne skydes op, men kunne ikke lande igen, så det var en slags selvmordsmaskiner, som kun skulle bruges i en nødsituation. Brugte blev de på denne rejse. Senere hen fik vi at vide, at langt ude foran konvojen var der to engelske krydsere samt deres følge af destroyere, som skulle forsvare os, hvis det tyske lommeskib »Von Tirpitz«, som lå i Stavanger, gik til angreb på konvojen.

Efter nogle døgn sejlads nord på kom der et tysk rekognosceringsfly ud til konvojen. Det kredsede omkring os i mange timer, derefter kom der en afløser. De holdt øje med vores kurs og fart, vejromstændighederne og konvojens position, som de så rapporterede ind til den norske kyst, hvor der var tyske flådestationer.

»Von Tirpitz« lå som sagt i

Stavanger parat til at gå ud. Vejret var godt, ingen vind og lyst hele døgnet rundt. Så en tidlig morgen gik alarmerne for flyangreb, og jeg skal love for, vi kunne komme ud i en fart.

Det var det første flyangreb i mit unge liv. Det var nu ikke så slemt, og man kan se dem, når de kommer, men for os var de helvede selv. Et par skibe blev ramt. De sank ikke, blev blot gjort usejldygtige, og måtte tages på slæb. Nu var vi klar over, at det var alvor med krigen.

Angrebet hver dag

Fra den dag blev vi angrebet så at sige hver dag, enten med flytorpedoer eller ubåde og til sidst styrtfly (Stuka). Nerverne blev slidt tynde.

Hvis man kom til at smække en jerndør (alle yderdøre var af jern), lød det som en dybvandsbombe, og alle mand styrtede ud på dækket. Når man så opdagede årsagen til braget, fik den formastelige en ordentlig skidebakke. Vi sov jo med tøjet på samt et værdibælte om maven indeholdende de vigtigste papirer og ens pengebeholdning.

Det store angreb

Efter et par ugers sejlads kom det store angreb. Først ubådsalarm, og da vi var godt i gang med ubådene og indstillet på dem, kom der styrtfly lige ud af solen. De havde fløjter på vingerne, som lød meget nervepirrende. De marinegaster, vi havde om bord, bemandede maskingeværerne, 8 stk. ialt. De skød opad, mens andre, som bemandede kanonen agter, skød på lavtgående fly.

Den værste post var rorsmandens. Han stod inde i et betonstyrehus med en lille sprække foran sig til at kigge ud af; lige oven over var der fire maskingeværere, som gøede om kap, og man kunne absolut ikke flytte sig eller se

noget som helst.

Under angreb var skipperen og rorsmanden de eneste i styrehuset. Tyskerne havde sat alt ind den dag. Til sidst kom advarselssignalet for torpedofly, så nu var vi omgivet af tyskerne på alle sider. De to »Spitfire« blev skudt op, de lavede en masse ravage blandt de tyske fly, både dem, der lå helt oppe, og de lavtgående torpedofly.

Under angrebet lød der nogle svage drøn langt foran konvojen, og somme tider lød det, som et tog kørte hen over hovedet på os, men vi var alt for optaget af alt det andet, som skete omkring os, til at tage nogen videre notits af det. Senere hen blev vi oplyst om, at vi havde været under beskydning af »Von Tirpitz«, lommeskibet som var kommet ud fra Stavanger. Den engelske overkommando havde nok ventet det. Derfor havde vi foran os de to krydsere, som var med, fordi denne mulighed kunne opstå.

Konvojen spredt for alle vinde

Pludselig lød det over højtalerne fra eskortskibene: »All ships spread out and proceed with outmost speed to your destination, all escort vessels will now be withdrawn«. Vi blev noget chokerede, for der var en masse skibe, som lå og brændte, og nogle var ved at synke, og så tog de alle krigsskibene væk, det var ubegribeligt. Der var stadig en masse tyske fly i luften, de boltrede sig rigtigt, for den eneste fare, de havdenu, var de to »Spitfire«; den ene af dem blev skudt ned, men den anden blev i luften lige til det sidste, men så måtte piloten ty til faldskærmen og springe ud i nærheden af et opsamlerskib, som gik bagest i konvojen, og håbe på at blive samlet hurtigt op, for efter få minutter i det kolde vand, havde han ingen chance for at overleve. Senere blev vi oplyst om, at al sejlene krigsmateriel blev brugt på angreb på »Von Tirpitz«, som også blev jaget tilbage til Stavanger

igen, men det havde kostet dyrt, da den var årsag til, at konvojen blev spredt for alle vinde, og gav tyskerne frit spillerum.

Skipperen havde været lods i 20 år og var holdt op med at sejle. Men da krigen brød ud, blev han mere eller mindre tvunget til at sejle igen. U.S.A. havdenæsten ingen handelsskibe før krigen, så de manglede bemanning i alle led. Han var nu ikke så tosset endda. Da vi fik spredningsordren, var klokken ca. 10. »Den Gamle« satte kursen stik nord. Efter at have sejlet nogle timer, observeredes en ubåd, som så ud til at forfølge os, og den sejlede hurtigere på overfladen end vi. Da den var kommet på tværs af skibet, beordrede »Den Gamle« »Abandon ship«, fordi han troede, ubåden ville torpedere os fra denne position, så vi måtte i bådene. Dem havde vi i forvejen fyldt godt op med alle mulige ting og sager. Klokken var vel blevet ca. 13, da alt dette foregik. Kokken kom løbende med en stegt kalkun, han lige havde taget ud af ovnen; den kom også med.

Vi havde 10.000 tons krigsmateriale.

Der lå vi så, 4 små både, højt oppe nord på tæt ved iskanten i blankt hav og solskin, og ventede på, at tyskerne skulle sænke vort skib samt 10.000 tons af krigsmateriel. Vi lå nok i et par timer alle i højt humør. Jeg ved ikke hvorfor: Måske fordi vi var sluppet ud af angrebet uden skrammer, og vi troede vel, at vi snart ville blive samlet op igen.

Kokken havde delt kalkunen ud til alle mand, og der sad vi og gnavede kalkun. Det, vi ikke kunne spise, blev hevet over bord. Jeg havde i mine drengeår læst en masse søromaner, og pludselig gik det op for mig, at det her var da rent galt, for der var ingen, som anede, hvor længe vi skulle være i bådene. Så da anden mester foreslog at gå om bord og sætte steam på,

Sådan så situationen ud i Jens Sørensens streg.

meldte jeg mig straks som ud-kig. Jeg ville føle mig meget sikrere om bord i et stort skib end i en jolle midt ude i Barentshavet.

Vi gik om bord, og efter nogle timer kunne jeg blæse klar til afgang i fløjten. Alle mand kom om bord, bådene kom på plads, og sejladsen fortsattes nord på. Hele manøvren blev skrevet i journalen som »Båddøvelse«; og senere viste det sig, at ubåden var en engelskmand.

Den nordlige kurs blev holdt, indtil vi nåede kanten af havisen, derefter forcerede vi isen i nogle timer, indtil »Den Gamle« følte sig tryk. Maskinen blev stoppet, og alle mand blev sat til at smøre alt ovenbords med en gråhvid farve. Resultatet var, at vi faldt sammen med tågen, som hang lavt over ismasserne. Der lå vi i nogle dage og hørte over radioen en mængde SOS'er fra den spredte konvoj. Nu kunne fly fra Norge komme ud og sænke skibene efter forgodtbefindende, for den bevæbning, hvert enkelt skib havde, slog ikke til, når vi var alene. Der blev talt over 20 SOS'er, mens vi lå godt gemt i tågen.

Vi manglede mad og søvn

Tiden, vi lå der, benyttede

vi til at snakke om tingene. Det var noget mere broget, end vi havde regnet med, vi var nu sikre på én ting, nemlig at U.S.A. nu for alvor var kommet med i krigen, og vi kunne ikke gøre andet end at få det bedste ud af det. Der blev sat udgivsvagter, mens alle andre sov eller spiste. Kokken havde meget travlt, for vi havde næsten ikke fået varm mad eller søvn, siden vi forlod Island.

Efter en uges tid begyndte det at stilne af med SOS'erne i æteren. Officererne begyndte nu at tale om at komme videre. Vi var endnu nogle dages sejlads fra Hvidehavet.

Søkortene blev meget nøje studeret, og til sidst blev vi på et skibsråd enige om at sejle til »Nova A Zem'la« - en øgruppe bestående af 2 øer med et dybt sund imellem. Der ville vi gå ind og se tiden an.

Vi havde vel ligget der et par dage, da et engelsk anti-aircraftskib ankom og smed ankeret. Dagen efter kom der en båd over til os fra engelskmanden. Han skulle hente skipperen til en konference om bord hos dem. Det lovede ikke godt, og ganske rigtigt: Vi kom ud at sejle samme dag. Engelskmanden skulle nok forsvare os, hvis der kom

angreb fra luften. Ubåde skulle der ikke være nogen af i nærheden.

Et damprør sprang læk

De to skibe var knapt kommet ud af sundet, før der var to Stuka'er over os. De tømte alt, hvad de havde af bomber på os, men kunne ikke ramme rigtigt, fordi anti-aircraftskibet var meget effektivt og holdt dem på god afstand, og da Samuel Chase siksakkede efter bedste evne, lykkedes det os at slippe så nogenlunde uskadt igennem angrebet. Ved angrebet slutning sprang et damprør læk, så vi måtte ligge stille, imens det blev repareret, men det tog ikke lang tid, og jeg har aldrig set nogen maskinfolk arbejde så hurtigt. Efter bombningen blev der inspiceret for skader. Det eneste, der blev fundet, var masser af ituslået porcelæn, eller el-pærer, der sad i fatninger, var itu, og så det før-omtalte damprør.

Allersidst fandt man de to aspiranter, der var om bord, liggende inde i midtskibshuset på dørken med hovederne tørnet sammen. De havde stået på hver sin side af huset, da en Stuka for nedadgående kom lige imod dem. De var blevet så forskrækkede, at de havde smidt sig på dørken

begge to på samme tid. Da de hver for sig var kommet lidt for langt ind, havde de tørnet hovederne sammen. En smule hovedpine var efterveerne efter tyske-besøget. Da tyskerne ikke havde flere bomber, blinkede de til os: »We will be back« og forsvandt så. Vi så dem nu ikke igen.

Samuel Chase kom hurtigt under damp, og med 10 mil - det var hvad hun kunne præstere - gik det mod Hvidehavet. Efter nogle timer observerede vi fly igen. Da de kom nærmere, blev de identificerede som russiske »Mig jager«. Vi råbte og skreg af glæde og følte os fødte på ny. Nu var vi i sikkerhed efter ca. 4 ugers konstant angst.

Ved indgangen til Hvidehavet fik vi russisk lods om bord. Det første, han spurgte om, var, om vi havde været under angreb, og i det samme tog skibet en overhaling, så de tomme maskingeværhylstre raslede rundt over hovedet på ham. »Det var vist et dumt spørgsmål,« sagde han. Vi fik nu vor destination at vide: Molotovsk, og der ankom vi som eneste skib fra konvojen.

Kvindelige havnearbejdere i Molotovsk

Molotovsk var en lille flække lige smækket op på grund af krigen. Kajanlægget lå nogle kilometer fra selve byen, som bestod af nogle træhuse omkring et torv, hvorfra der gik nogle gader, som munde ud i ingenting. Byen var kun befolket med kvinder, sådan så det ud for os (vi havde ikke set kvinder i tre måneder). Der var mænd, men meget få. De, der var, var enten gamle eller krøblinge. Alle havnearbejderne var unge stærke piger, som håndterede godset lige så godt som mænd. Men det mest ejendommelige var nok, at der næsten ingen børn fandtes. Senere fik vi oplyst, at byens beboere var flygtninge fra steder, som tyskerne havde udslettet.

Vi var nybegyndere

Selve losningen foregik

langsomt, da kajanlægget var meget primitivt. Der var slet intet på kajen, kun nogle lastbiler, kørt af kvinder, til at tage imod lasten. Selv vagten på kajen var kvinder med skarpladte geværer. At de var ladte, fik vi syn for en middagstund. Et par tyske fanger, som anvendtes til det værste arbejde, havde forset sig på nogle konservesdåser med kød i. De blev omgående skudt på stedet, og en kvindelig læge kom til, undersøgte dem og erklærede dem for døde; derefter blev de båret væk. Alt skete for øjnene af os. Vi blev noget betænkkelige, men at blande sig var helt utænkeligt, så jeg tænkte, at det var krigens sande ansigt, vi så her. Det virkede meget chokerende. Vi var stadig nybegyndere i krigens grusomheder.

Lige så mandhaftige pigerne var nede på kajen, lige så søde og venlige var de, når vi mødte dem oppe i byen. Der blev oprettet en klub til os søfolk. Den kom til at hedde »Intourist«, hvor vi kunne få vodka, og vi kunne også spise der. Det var nu altid fisk, vi kunne få, men det var ganske udmærket. Om aftenen var der musik og dans, så pigerne kom rigtig i sving. Sproget lærte vi hurtigt. Det, vi skulle bruge, var internationalt, og det blev lært på hovedpuden.

Medens vi lå i Molotovsk, blev byen bombet flere gange. Det var altid om natten, målet var skibene og havnen, så vi fandt snart ud af, at det sikreste sted var strækningen imellem havnen og byen. Det var et stort sandareal med nogle meget store cementrør spredt ud omkring, og dem benyttede vi som bunkers. Der blev brugt en masse anti-aircraft, som gik opad, men det skulle jo ned igen, og det kom ned i små stykker, så det somme tider lød som haglvejr, når de slog ned på rørene.

Indespærret på politistationen

En nat blev vi alle samlet sammen på politistationen el-

ler noget i den retning og spærret inde. Vi var naturligvis meget opbragte og råbte op om, at her havde vi risikeret liv og lemmer for at bringe dem føde og krigsmateriel, og så skulle takken være indespærring. Det kunne bestemt ikke være rigtigt. Forklaringen kom senere på natten, da en translatrice ankom og forklarede os, at der var mulighed for, at tyskerne ville sende faldskærmssoldater ned den nat, for at ødelægge havnen, så russerne ville have alle fremmede, der ikke talte russisk, væk fra byen. Tyskerne kom nu ikke, men noget blev der smidt ned. Hvad det var, fik vi ingen oplysninger om.

Efter nogle uger var vi udlosset, og alle var spændte på, hvad der nu skulle ske. Der skete absolut intet, skibet skulle bare blive liggende, indtil en ny konvoj kunne samles.

Besætningen indstillede sig så småt på at overvintre på stedet. De fleste havde en fast pige i land, så der blev båret godt med proviant op til byen. Pigerne syede jakker til os af tæpper, som hovmesteren havde kasseret. Det var alt sammen meget hyggeligt. Vi var for så vidt uden for krigen. Tyskerne var holdt op med deres natteroderi, så på vore kanter var der fred og ingen fare.

Som tiden gik, hørte vi, at nogle skibe havde anløbet Hvidehavet. Der kom også en engelskmand ind til os. Ellers var alt roligt. I midten af august begyndte rygterne af svirre, at nu var der så mange skibe i Hvidehavet, at der kunne dannes en konvoj. Det var dårlige nyheder, for hvis vi kom afsted nu, skulle vi forcere Nordatlanten under efterårsstormene. Tyskerne, havde vi hørt fra engelskmanden, var lige begyndt på det, de kaldte »Wolfpack«, d.v.s. at en flok ubåde angreb samtidig fra mange sider og endog nogle fra overfladen. Ubådene havde fået store kanoner monteret på fordækket, så de kunne tage kampen op

med de små eskortskibe uden at skulle dykke og bruge de dyre torpedoer. Ubåden i sig selv er jo et meget lille mål og svært at ramme.

Tysk ordre om at stoppe al sejlads

I slutningen af august fik vi ordre om at holde os klar til afgang. Det var med nerverne på højkant, da vi forlod Molotovsk. Der var otte skibe i konvojen, og vi var kun beskyttet af nogle få destroyere og et par eskortskibe. Skibene var nu tomme og mindre værd for de allierede, men tyskerne var lige tossede efter at sænke dem. Al sejlads på Atlanterhavet skulle stoppes efter deres mening.

Det dårlige vejr ramte os straks, vi stak næsen uden for Hvidehavet. Det begrænsede risikoen noget, for de tyske fly kunne ikke gå ud, så der var kun ubådene at passe på, men det var også nok. Når man helt alene holdt udkig henne i boven, og så en bølge komme, lignede skummet tit torpedoer, så man blev helt stiv af skræk. Det var ikke til at holde ud, så vi fik gennemtrumfet, at udkiggen gik på toppen af styrehuset. Der var vi da omgivet af andre mennesker.

Vi havde nogle få angreb, men ubådene kunne heller ikke ramme i den hårde sø. Det må have været galt nok, for Den Gamle gik helt fra snøvsen, så han måtte lukkes inde, og første styrmand måtte overtage som fører. Ved første lejlighed, hvor vejret var nogenlunde, blev Den Gamle sat over i et hospitalsskib, som gik bagest i konvojen. Det foregik i en bådsmadsstol, som blev hevet over fra det ene skib til det andet. Noget våd blev han, men overkom han da.

Nord for Island mødte vi en anden konvoj, og det lettede noget, for nu var vi mange. Det alene gav en bedre beskyttelse. Men »Wolfpackene« opererede på fuld kraft, og der blev sænket adskillige skibe, inden vi nåede New York. Rygterne gik, at kun fire af de 52 skibe, der var i vor

konvoj, kom tilbage til U.S.A.

200 dollars fra Stalin som søbonus

På denne rejse var der to uhyrligheder, som under normale omstændigheder ville have bragt besætningen for søretten. For det første at forlade et skib i rum sø, og derefter gå om bord igen, og så kalde det hele for »Bådmanøvrene«. Dernæst at låse skipperen inde på hans kammer med den begrundelse, at han var utilregnelig. Det, at han indvilligede i at forlade skibet i rum rø, for at komme under behandling i hospitalsskibet, ville nok være en formildende omstændighed i søretten. Men det var to grove tilfælde.

Der var et lille efterspil. I begyndelsen af krigen fik de skibsbesætninger, som kom frem til Rusland med lasten om bord, en check pålydende en måneds hyre plus søbonus (for mit vedkommende 200 dollars, underskrevet af enten Stalin eller Molotov (udenrigsministeren). Min var signeret af Stalin.

Da min tid i land var ved at løbe ud, og pengene var ved at slippe op, gik jeg i »Seaman's Bank for Savings« for at få checken indløst. Jeg afleverede checken ved skranken og ventede i nogen tid, indtil en vagt med revolver ved hoften viste sig og beordrede mig til at følge med. Vi tog en ekspreslevator og kørte lige op til direktørens kontor, hvor jeg blev budt på siddeplads samt cigar. Jeg var helt desorienteret og anede ikke, hvad det hele drejede sig om, men så kom forklaringen. Direktøren ville gerne købe min check. Den lød på 200 dollars, men han ville give mig 500 dollars for den, så jeg solgte den med et smil, og syntes jeg havde gjort en god handel. Mon jeg havde? Jeg ville gerne have haft checken nu.

Den 21. september 1942 afmønstrede jeg »Samuel Chase« i New York.

Waldemar Klitgaard Lund

Besættelse og eftertid - Drømme og virkelighed

Af Georg Schlätzer

Skrevet på grundlag af erfaringer fra Vestre Fængsel, Frøslev, Neuengamme og Dalum i Emsland

Georg Schlätzer, Kolding

Den 9. april 1940 stod jeg med den 15 1/2 åriges umodenhed - men dog med visse faste meninger. Jeg var antitysk og havde været det før krigsudbruddet. Hvilket på sær vis inddrager en vis B.S. Ingemann i modstandskampen: Som vel de fleste af datidens børn havde jeg slugt hans historiske romaner; men mens de fleste nok strøg de stærkeste påvirkninger af sig, blev jeg ledt videre ad vejen, da jeg få år senere fik fat i Eskildsens »Dansk Grænselære« og dermed en mængde facts at hænge på det følelsesmæssige skelet. Det blev til en stærk interesse for Sønderjylland og danskhedens kamp mod tysk kolonisering, som ikke siden har sluppet mig - og som altså gav mig det faste standpunkt overfor besættelsesmagten, som mange ledte efter den 9. april og de første år derefter.

At jeg så var for ung og navnlig for isoleret til at kunne gå fra standpunkt til handling, er en anden sag, hvor det vel er rimeligt at minde om, at det kun var yderst få beskåret at begynde modstandsarbejde helt på egen hånd. Folk som Frode Jakobsen, Arne Sejr, Churchillklubben, for nu at nævne nogle af de mest kend-

te. Men ellers var det normale forløb, at man kom i kontakt med folk, som allerede var involverede. Og sligt var ikke så simpelt en sag. Oftest var det slet og ret et spørgsmål om held.

Og så skulle man naturligvis være motiveret - vide, hvor man selv stod, hvilket ingenlunde var let efter en årække, hvor politikerne systematisk havde undergravet forsvarsviljen - fulgt af en besættelsestid, hvor de ansvarlige politikere gjorde alt for at holde folk i ro.

Det begyndte allerede den 9. april, med en proklamation i Kongens navn, om ro, orden og værdighed, og det fortsatte med bl.a. Scavenius' udtalelser, som nær havde ført os ind i en mønt- og toldunion med tyskerne, fulgt af vor udløsering uden sværdslag af danske flådefartøjer, af internering af kommunister (med en efterfølgende lovgivning for at legalisere grundlovsbruddet), af vor tilslutning til antikomintern-pagten (og dermed en slags krigserklæring overfor Sovjet), for at kulminere i statsminister Vilh. Buhls berygtede radiotale, hvori han opfordrede befolkningen til stikkeri. Intet under, at mange var i vildrede, og at der i den første besættelsessommer var behov for alsangstævner, hvor man sammen kunne finde ud af, at man faktisk var dansk og besat af en fjende, der for blot trekvart sekel siden havde søgt at give danskheden ulivssår.

Der var lang vej til hin forjættende 29. august 1943, da oprøret mod vore egne politikere omsider slog igennem, og vi klart var på vej ind i de »norske tilstande«, som så mange unge higede efter.

Den udvikling voksede jeg op med, samtidig med at en uddannelse skulle passes.

Det begyndte såre stiltfærdigt med en indmeldelse i Konservative Gymnasiaster. Ikke egentlig af partipolitiske årsager, men fordi de konservative havde een politiker,

der for ungdommen at se stod med rene hænder: Christmas Møller.

Næste trin var at melde sig ind i Akademisk Skytteforenings Terrainsportsafdeling. Og året efter, september 1942, lysnede det omsider: Vor ny gruppefører var tilknyttet (og blev senere en af lederne af) Studenternes Efterretningstjeneste, og snart var vi, hans gruppe, godt i gang med at pakke og forsende illegale blade. Den 29. august 1943 gav desuden anledning til lidt våbenpusleri. Derefter fulgte hjælp til vore jøder, og i sommeren 1944 tegning af et simpelt kort over tyske stillinger ved Frederikshavn. Alt uden spændingsmomenter. Blot opgaver, meget beskedne opgaver, der skulle løses.

Det var ejheller spænding eller dristighed, der prægede aktiviteterne i efteråret 1944: Som elev på Valborup Skovridergård var jeg medlem af en modtagergruppe med Gyldenløveshøj som modtagested og »Hilsen til Grethe« som kodeord. Men som alle, der har taget del i modtagearbejdet, blev jeg naturligvis grebet af det storslåede syn af et stort, 4-motorers fly lavt over trætoppene, og af faldskærme på vej ned til os.

Desværre var Valborup også samlecentral for flere modtagesteder, så da det gik galt, ramte det dybt. Manglende sikkerhedsomhu og sort uheld fik katastrofale følger. Mange, som vi menige slæbte end ikke anede noget om, blev taget. I alt blev vist over 50 arresteret.

Vi var to 1-års elever, og vi blev de første, der fik færtten af, at der var noget galt - simpelt hen, fordi folk i Hvalsø stillede spørgsmål. Det huede ikke skovrideren at skulle høre efter et par 1-års elever, men vore advarsler førte da til, at maskinpistolerne blev reddet væk fra den jagtlytte, der tjente som lager. Derefter blev en del sprængstof og sabotagemateriel hentet af en

lastbil; men den blev taget af Schalburgfolk, og så rullede lavinen - en lavine, der den 11. november også ramte skovridergården, og for mit vedkommende mærkeligt nok indledte en række held i uheld: Det lykkedes mig at slippe gennem forhørene uden egentlig tortur og uden at give Gestapo noget, de kunne bruge.

Efter en tid i Vestre Fængsel kom jeg til Frøslev og allerede næste dag, 22. december, til Neuengamme, hvorfra turen straks efter nytår 1945 gik videre til udekommandoen Dalum i Emslandet, nær den hollandske grænse. Igen slog mit held gennem uheldet: **Bernadottes redningsaktion nåede os lige i sidste øjeblik. Vi var en hel del unge. Selv var jeg 20, men vi havde knægt med på ned til 17 år, og udsultningen ramte naturligvis unge mennesker særlig hårdt.** Blot 8-10 dage mere i Dalum ville have medført mandefald blandt danskerne, og jeg var nok gået som den første. På det tidspunkt havde jeg mistet godt en trediedel af min vægt. Men vi slap fra Dalum med tabet af kun en af vore - han blev offer for en infektion, og vi andre nåede i rette tid tilbage til Neuengamme og Røde Kors-pakkerne.

Fra Neuengamme gik det med en af de berømte Hvide Busser tilbage til Frøslev og en lille uges tid senere østpå, mod Sverige. Igen greb heldet ind. Efter overnatning på færgen skulle vi tidligt søndag morgen den 29. april med tog fra Korsør. Der gik ryter om fred, og vi havde gamle, modløse tyskere til at passe på os. Det var for fristende. Halvdel af den transport forsvandt ind mod København, hvor toget kørte langsomt - og vi formelig stod i kø på for- og bagperronerne for at springe af.

Heller ikke her var der særlig spænding med i spillet. På vejen fra Hvidovre til noget barnløs familie på Mariendalsvej mødte jeg kun et par mennesker. De kiggede naturligvis på min sære fremtoning - jeg var i Røde Kors tøj med tilhørende træskostøvler og skihue; men de foretog sig intet.

Derfra gik turen - nu i eget tøj - til en gammel skolekam-

merat, som jeg vidste var illegal, og den 4. maj blev jeg understyret med en karabin-67 (den danske hærs første type bagladevåben), hvorefter gruppen deltog i overtagelsen af Slotsholmen, hvor vi desværre mistede en af vore folk, efter et uheld med en hjemmelavet håndgranat. »Min« krig sluttede et par dage senere på Militærhospitalet. Som følge af hunger-ødemer kunne fødderne ikke klare vagttjenesten.

Inden vi slipper krigen som sådan, bør et par aspekter kort kommenteres. Først racisme, der jo så at sige er indbygget i fascisme og især nazisme, hvor kernepunktet i Hitlers lære er Blod og Race, d.v.s. den uhyrlige påstand om en særlig arisk race, om overmennesker med indbygget ret til at udrydde folk af påstået ringere race, såsom slaver, især polakker og russere, sigøjnere og frem for alt jøder. Slutresultatet er i dag kendt i al sin gru, men selve det modbydelige i racefølgelser blev det, der mere end noget andet åbnede øjnene på danskerne og legitimerede modstanden mod tyskerne. Omvendt er det mig totalt uforståeligt, at vi igen i dag skal finde os i racisme, ikke blot i Tyskland, men selv i Danmark. Den optræden, som Grønjakker m.v. udviser overfor flygtninge og fremmedarbejdere, er for mig en utilstedelig genopdukning af noget, der burde være bandlyst efter tyskernes industrialiserede masse mord.

Det lykkes mig nok ikke at glemme Neuengamme. Men skulle det dog lykkes, vil jeg stå med et minde fra krigen, som aldrig vil slippe mig. Det er kold oktobernat 1943. Vi er en del medlemmer af terrainsportsafdelingen, som har hentet flygtninge i Gjorslevskovene og nu er ved at hjælpe dem om bord på et fiskefartøj i en lille havn. På kajen står en ganske ung kvinde og knuger sin baby til sig. Barnet har fået noget at sove på, så dets gråd ikke skal hidkalde tyskerne. Den kvinde var dansk som jeg. Hun havde sikkert aldrig generet nogen. Alligevel måtte hun flygte fra sit land. Hun var jødisk. Jeg kan stadig se hende stå der,

rystende af kulde og angst. For mig er hun blevet selve symbolet på Anden Verdenskrig.

»Vi vidste ikke noget om KZ-lejre«

Dernæst tre påstande, som ofte bringes til torvs af ældre tyskere, og da først: De vidste skam intet om koncentrationslejrenes gru! Det kan ganske enkelt ikke være rigtigt. Lejrene og deres udekommadoer lå tæt over Tyskland, og atter og atter så de os marchere på gader og veje eller arbejde med farlige opgaver mellem sig. **Jeg vil vove den påstand, at ingen, der var gammel nok til at forstå og huske, hvad hun eller han så eller hørte, var uvidende om, hvad der skete i koncentrationslejrene.** Og det var så som så med medlidenheden. Så sent som i november 1944 spyttede de på en kolonne KZ-fanger, der blev marcheret gennem Meppen by. Vi ved det, for der var danske i den kolonne.

Det andet, tyske udsagn er dette: »Skal vi da for evigt bære på en skyldbyrde?« Her må man naturligvis se bort fra de yngre aldersklasser, der i kraft af deres alder ikke kan have noget som helst ansvar for handlinger under Anden Verdenskrig. Tvært om har de krav på vor fulde støtte i deres stræben mod et demokrati. Men de ældre, de, der var voksne før og under krigen, for dem er situationen en ganske anden. De stemte for Hitler og hans racevrøvl med 35 og senere 43 procent. Så vidt jeg har kunnet få oplyst, var antallet af tyske politiske fanger i koncentrationslejrene op til krigen endda så lavt som under 30.000.

Tyskerne ville dominere Europa eller hele verden. De skreg i kæmpemøder på den totale krig. Og det var jo ikke en stenalderstamme. De havde arvet noget af det ypperste i europæisk kultur. Navne som f.eks. Kant, Schopenhauer, Goethe, Schiller, Bach, Beethoven og Brahms. Med den baggrund er der ingen undskyldning for det orgie af nådeløs terror, de kastede sig ud i. Med den baggrund må de bære deres skyldbyrde og vor foragt med sig i graven.

Det tredje punkt er dette:

Var det dog ikke forfærdeligt, som også tyskerne led under krigen? Bombardementerne, f.eks. Vi har hørt om Dresden til hudløshed. Eller russernes optræden i Tyskland og over for fangne tyske soldater.

Men hvem begyndte udradering af forsvarsløse byer, da de troede at være de stærkeste? Der går en rædselskæde fra Warszawa i 1939 til Rotterdam 1940, Beograd 1941 og Stalingrad 1942. I første fase af angrebet på Stalingrad myrdede Stukas og Messerschmidt'er 40.000 civile, der søgte at slippe over Volga.

Tyskerne misbrugte krigsfanger og tvangsarbejdere fra de besatte lande under grusomme forhold. De misbrugte det Røde Kors, og som i Belgien i 1914-18 overtrådte de samtlige paragraffer i krigskonventionerne. Bortset fra ordinære krigsdødsfald begik tyskerne over 12 millioner egentlige mord. Ved gas, sult og brutalitet i koncentrationslejrene, ved gidselmord og tilfældig nedskydning i besatte byer, ved mord på krigsfanger og på søfolk i deres redningsbåde.

Over 12 millioner mord!

Vist var det da forfærdeligt, det, der overgik tyskerne. Men de bad selv om det, og der er ingen rimelig grund til at ynke dem.

Men krigen sluttede i 1945. Og hvad så? Lad os gå tilbage til en solskinsdag i Neuengammes Skandinavlejr, april 1945. Vi, en gruppe danske, sidder og nyder solen og synet af britiske jagerbombere over Harburg. Diskussionen går højt, for politisk dækker vi et bredt spektrum. Men der er een ting, vi kan enes om: Den vidunderlige, nye verden, vi skal være med til at opbygge, når nu denne den sidste af alle krige er forbi. Vi var faktisk så naive!

Det blev en barsk opvågning!

De gamle politikere kom tilbage. Vi måtte endda finde os i, at Vilh. Buhl atter blev statsminister. Den parlamentariske kommission renvaskede diverse samarbejdsfolk og båndlagde vigtige papirer for uhørt lange tidsrum. En Hartvig Frisch drev nådeløst modstandsfolk i selvmor-

det, og op til det første folketingsvalg efter krigen nedgjorde politikere med Oluf Pedersen i spidsen alt det, vi stod for.

Og retsopgøret blev en ren farce, hvor man hængte de små tyve og lod de store løbe. Selv grove tyske forbrydere som Bovensiepen slap med livet og blev løsladt efter få år.

Det blev også en barsk affære for langtidssillegale og koncentrationslejr-fanger at finde tilbage til hverdagen. De fleste af os er så krigsskadede, at vi aldrig rigtig har kunnet gøre os gældende i erhvervslivet.

Hele denne barske opvågningen gjorde, at mange af os trak sig ind i sig selv. Tid til familieliv kunne der ikke blive, for vi måtte slås for at holde familien i live. Og den omgivende verden måtte gå sin skæve gang.

Om man ville gå med igen? Det var i mange, mange år en absurd tanke!

Internationalt ser det ikke spor bedre ud. Lad os her alene se på det tyske problem:

Franske, fornuftige ønsker om at dele Tyskland op i passende stater, som fransk-mændene selv lagde op til i deres egen zone, kvaltes desværre i den kolde krig.

Vesttyskland blev samlet, fik efterhånden en vis suverænitæt, og blev endog bevæbnet. Som medlem af NATO har vi tilmed måttet finde os i, på ny at se tyske soldater på dansk grund.

Og nu har man så samlet Bismarcks uhyrlighed på ny. Man har endog gjort gældende, at tyskerne har ret dertil, og tilsyneladende ganske overset, at tyskerne i dag som folk ikke har rettigheder. De kapitulerede betingelsesløst, **og der er ikke sluttet fred med tilhørende tilbagebetaling af de uhyre værdier, de sugede ud af de besatte lande. I vort tilfælde 11-15 milliarder i datidens mønt. Nok til at betale i hvert fald det meste af vor gæld i dag.**

Og som om alt dette ikke var nok, oplever vi, hvordan kortsynede økonomiske forestillinger driver os væk fra Norden og ind i en sammen-smeltning med et Centraleuropa, der står os såre fjernt. Vi er under voldsomt pres og skal helst glemme, at vor fa-

milie bor i nord. Selv Grænsforeningen går på kattepoter. Vi har oplevet, at man fra højeste sted i foreningen tiggede os om, endelig ikke at diskutere EF, for ikke at risikere at splitte foreningen! Foreningen turde end ikke reagere over for TV-Syd, da dette i oktober 1987 støttede hjemmets politik i Øster Højt mod danske interesser.

Kulturpolitisk strækker vi allerede våben over for tyskerne. Ganske vist har vi fået et TV-Syd, der kunne være et svar på de stærke tyske sendere syd for grænsen; men TV-Syds daværende redaktionschef har sort på hvidt erklæret, at TV-Syd ikke har en national rolle.

Alt imedens træder vore ledende politikere støt i fodsporene fra deres forgængere i trediverne og under besættelsen. De har allerede opgivet landet. Een mener, at vi hører til det nordtyske lavland. En anden betvivler vor evne til at bestå som selvstændigt land. Og vor statsminister vil ikke binde sig til at nedlægge veto mod bl.a. tysseres køb af danske sommerhuse. I forvejen kan de frit købe danske landbrug, blot de etablerer sig heroppe. Kreditanstalt Vogelgesangs snuskede kolonisering i Sønderjylland kan nu gives frit løb i fuldt dagslys og for de penge, tyskerne skylder os.

Så bider slangen da sig selv i halen - ringen er sluttet. Vore ledende politikere ligger atter på maven for moloken i syd. På ny er vi havnet i en underkastelse. Og denne gang er der end ikke mulighed for en væbnet modstand.

Det var ikke netop de perspektiver, vi så frem til hin aprildag i Neuengammes Skandinavlejr!

Georg Schlätzer

Har du fortalt din kone at Frihedsfonden er det bedste sted, hun kan henvende sig om hjælp til at få ordnet sine økonomiske forhold, når du er død?.

Frihedsfondens post-adresse er efter 1. marts: Æbeløgade 1, 2100 København Ø.

...Men stjernerne skinner stadig

Mærkatfonden indenfor Landsforeningen Gestapofangerne har for nogen tid siden udskrevet en konkurrence blandt eleverne i 4 skoler i Randers og på Randers-egnen.

Eleverne skulle skrive en stil eller afhandling om et emne indenfor frihedskampen 1940-45, inspireret af et skoleforedrag, holdt af Erik Andersen, tidligere Sachsenhausen.

Der indkom 22 stile fra eleverne på Nørrevangskolen, Hald Skole, Gjerlev skole samt Rytterskolen.

Premievinder blev Mette Holland fra Rytterskolens 9b. Skolen ligger i Råsted, der er en forstad til Randers. Præmien var på 1.000.- kr.

Afhandlingen er fremragende stilistisk arbejde, og vi bringer hele ordlyden her.

Prolog:

Lig. Venner og ukendte side om side, stablet som tarveligt tømmer. Lig på jorden, i massegravene. I krematoriets flammer. Lugten af brændt kød i luften. Ingen ved, hvem den næste bliver.

Gør dig hård, march! Vide-re, overlev! For det er det eneste i denne lejr, vi orker at tænke på. Eller skal orke.

Overlev! Krigen er forbi i morgen. Tag din skovl på nakken, lad dine tarme skrig og din mave tygge drøv på sig selv.

Arbeit! Fünf und fünf! March! Ordnung muss sein! Ordre svirrer i luften som sorte fjer af Tusindårsriget. Stækket, måske. Men stadig baskende, søgende efter fodfæste påny. Stort, mørkt, ondt og vanvittigt meningsløst. En syg mands realisering af sine syge tanker.

Her er der uendelige rækker af kroppe, døde og levende, alle uden lys i øjnene, kolonner på evig march, udslukte og mistroiske. Mennesker frataget alt, der før gjorde dem til mennesker, lys, latter og egen vilje. Så er det, man må stoppe op og spørge sig selv om det var af god vilje, eller grundet en grotesk form for humor, Gud gav mennesket tankens uanede muligheder.

Men stjernerne skinner stadig.

24. okt. 1944

»Hér er der kun én vej ud, og den går gennem krematoriet.« Jeg husker den ældre medfange, lejrældstes kommentar, en af de første dage, vi tilbragte her. Vi slog det hen dengang, men nu tror jeg ham gerne. Hvis Helvede virkelig findes nogen steder, så er det her, på jorden. Her, blandt massegrave og levende døde med tomme øjne, ribbenene stikkende frem under skjorten og hofteskåle, der gnider mod hinanden, når de tager et skridt.

Her, blandt levende døde der, på trods af alt stadig marcher i lange, vaklende, men lige kolonner, mekanisk fortsætter deres arbejde, skønt enhver form for håb og livsglæde er taget fra dem og tværet ud, som et cigaretskod under en støvlehæl.

Alle nedbrydes her, udenpå og indeni. Langsomt og systematisk, som når man fjerner kortene fra et korthus ét ad gangen, omhyggeligt fra oven og ned.

Nogle få vælger selv at fjerne det nederste kort, så resten styrter sammen og lukker af for denne verdens grusomhed. Disse få må nogle tilfældigt valgte af os fange så fra tid til anden pille ned fra det elektriske hegn, der omkredser lejren her.

Men langt de fleste opgiver selv denne form for mod-

stand, og fortsætter deres liv som maskiner af kød og blod. Marcherende, adlydende, segnefærdige, videre og videre ad mudrede stier, mens endeløse timer, dage, uger, måneder og år tyst i en evig strøm glider hen over deres hoveder.

Jeg husker den første tid i lejren, hvor kammeratskabet og sammenholdet blomstrede og holdt os alle oppe. Sammen ejede vi håbet om og troen på frihed. Men 14 timers arbejdsdage, den uendeligt trange plads, de konstante tyske kommandoråb, sulten, den konstante mangel på søvn og hygiejne, kulden i barakkerne, i kolonnerne og i lejrkommandantens blik kvalte hurtigt vores entusiasme.

Og dør håbet, har man mistet ét af de mest værdifulde goder, der er blevet skænket os, og man må tavst slutte op bag de andre og stirre blindt på nakke foran marcherende, smuldrende og uendelig tom.

Jeg husker det første indtryk, vi som nyankomne fik af lejren. Den ulidelige stank af alt for mange mennesker, samlet på ét sted under alt for mangelprægede forhold. Overalt så vi pigtråd, mure, vagttårne. »Beskyttelseslejr« stod der på tysk udenpå den store smedejernslåge, der førte op til denne verden af dræbende monotoni og sadistiske pinsler. Knuste og kuede var de fanger, vi så, da vi med undrende og vantro blikke vandrede op mod ankomstbygningen.

Vi så fanger, der tog hatten af og stod ret for de tyske lejrkommandanter. Vi så nødtørftigt sammentømrede fangebaracker og solide hovedkvarterer, mudder og tyske vagter. Vi så en tilsodet, gul-kalket bygning med en stor skorsten, hvorfra der konstant ulmede en tyk, klæbrig røg. Vi så geværmundinger, piske og fortrukne ansigter, før vi brutalt blev smidt ind ad døren til den bygning, vores tyske vagter havde ledt os hen mod.

Det var ankomstbygningen, og her kom vi i bad, blev

klippet overalt og indsmurt i en hæsligt stinkende salve. Mod utøj, forstod vi. De tog vores tøj og gav os noget andet i stedet, aflagt fra fanger, der ikke havde brug for det længere. Intet brugbart går til spilde i krematoriets ovne, og således klæder de også ligene af, før de brændes.

Jeg husker det første dødsfald i vores gruppe. Han hed Berndt og havde været indædt i sit arbejde i modstandsgruppen. Han var den eneste af os, der nægtede at indse, at hvad vi end havde gjort i vores gruppe, var og blev det af mere moralsk karakter. Vi kunne irritere nazisterne som fluer om en ko, men vores små aktioner blev aldrig andet end små.

Men Berndt var også den, der havde givet os håbet i de første måneder, givet os troen på, at nogen ville hjælpe os ud herfra. Englændere, amerikanere, russere eller marsmænd. Bare nogen. Og vi havde med glæde troet ham. Trods for lidt søvn, for lidt mad og alt for meget arbejde havde vi holdt modet oppe, og det var for en stor del hans skyld. En dag var han pludselig væk. Vi vågnede en morgen, og han var ikke i den køje, han delte med vores gruppeleder.

Vi regnede naturligvis med, at han ville dukke op igen, men da han næste dag stadig ikke var kommet tilbage, blev vi nervøse for, hvad der kunne være hændt ham.

Men her i lejren er der ingen andre steder at hente information end hos sine medfanger, og da ingen andre lod til at vide noget, var der intet at stille op.

Senere på året så vi en af de nyankomne fanger i Berndts sko. De var tydelige at kende, for i mangel af bedre havde Berndt, der var skomager af profession, selv lavet dem af solide brædder, han havde formet med sin kniv. Overlæderet var noget kraftigt skind, han havde organiseret, da han havde arbejdet i hovedbygningen hos lejrkoman-

danten.

Når en ny fange kommer i en gammel fanges tøj, ved man, hvad det betyder. Endnu et liv var blevet sin ejermand berøvet i de frygtede gaskamre.

Efter Berndts død gik det bestandigt ned ad bakke med vores gamle gruppes sammenhold. Vi vrissede mere og mere ad hinanden, diskuterede småting urimeligt længe og var ikke mere den sammenspiste og trofaste flok, vi så længe havde været stolte af at tilhøre.

Senere, som den stadige strøm af nye fanger tog til, og kårene blev værre, og der ikke længere var arbejde til alle (hvilket vi naturligvis bifaldt), forsvandt flere og flere fra vores gruppe. Nazisterne har fra starten villet splitte os her i lejren, og man må sige, det er lykkedes lidt for godt. Ikke engang sine medfanger kan man stole på længere. Forstå mig ret, vi er ikke umenneskelige. Vi handler bare som man kun kan under sådanne forhold.

Jeg har snakket med fanger, der er overført hertil fra andre lejre, og de har fortalt mig om det fantastiske sammenhold, der herskede blandt fangerne dér. Men her, i denne lejr, er situationen for forfærdelig og umenneskelig til, at noget sådant kan forekomme. Her er enhver sig selv nærmest, og ingen orker at tænke andet end dette ene: selv at holde sig i live endnu en dag.

Det sidste, jeg skriver, er til dig, Charlotte, du som jeg aldrig vil ophøre med at elske.

Hvad der end sker, må du aldrig glemme, at stjernerne altid vil skinne og solen uforanderligt følger sin bane og skænker os lys og liv.

Og liv, Charlotte, er den fornemste gave, der er skænket nogen verden.

Måtte enhver verdensborger for altid bevare retten til selv at vælge sit eget liv.

Esben Søndergaard
(Nr. Dalsted, Jylland, DK)

Jeg lægger dette brev i et skrin for at grave det ned i

hjørnet af vores barak. Måtte den, der finder det, venligst viderebringe det til Charlotte Sand Nørby, Pilealle 4, Nr. Dalsted, og bede hende også at kontakte min nærmeste familie.

I morgen skal samtlige herfra Barak 10 stille op til afmarching. Vores mål er gaskamrene i Auschwitz.

Har du været »langtidsillegalt« eller lignende, er det nødvendigt at blive »retlig anerkendt«, før alle dine kammerater fra dengang er borte. Det er nemlig din opgave at bevise, at du er omfattet af erstatningsloven, og er kammeraterne borte, er der ingen beviser, og så bliver du ikke anerkendt.

For 50 år siden - 1941 Hess sprang ud fra flyvemaskine over Skotland

Sent i Gaar Eftermiddag udsendtes fra Berlin en officiel Erklæring om, at den forsvundne Rudolf Hess - Hitlers Stedfortræder - var sprunget ud fra en Flyvemaskine, da han befandt sig over Skotland.

Fra Berlin meddeler »Nationalitidende« Korrespondent, at Hess-Affæren selvfølgelig har gjort det alledybeste Indtryk paa alle Kredse i det tyske Folk. Hess nød meget stor Sympatier fra hele den tyske Befolknings Side. Netop fordi han stod meget højt i Partiets og Folkets Øjne har, erklærer Korrespondenten, denne Mands sidste Handling ramt det tyske Publikum med et frygteligt Slags Styrke. Den tyske Presse nøjes hidtil med at offentliggøre de officielle Kommunikueer.

10/5 1941

»Endnu et bette nøk«

»Tårn 5 Kommando« startede jo i maj 1990. Vi havde alle den største tro på, at det skulle blive en let sag at indsamle de midler, der skulle til for at få et tårn genrejst i den gamle Frøslevlejre.

Vi skulle jo bare have fat i små 100.000 kr.

Men god morgen. Det blev en lang og sej kamp, men langsomt sneg vi os op mod målet. Men vi kunne se, at vi ikke kunne få dem alle samlet sammen til den dag, vi gerne ville og havde lovet, den 4. maj 1991.

Gode venner af vor sag troede imidlertid så meget på vore planer, at tårnet stod klar den 4. maj klokken 10.

Så vi mangler stadig en halv snes tusinde i at kunne få regningen betalt.

Derfor denne lille appel.

Vi har fået mange gode bidrag fra fangeforeninger og enkeltpersoner, men der mangler altså endnu et bette nøk.

Jeg har været i lejren flere gange siden den 4. maj, og jeg synes, at den er blevet mere lig den lejr, jeg kendte fra 44-45, efter at vi har fået rejst de to tårne, tårn 3 og tårn 4.

Venlig hilsen

Hans Chr. Henriksen

»Tårn 5 Kommando«

Nøvlingparken nr. 2

9260 Gistrup.

Giro 5 40 62 93

Nyt frihedsmonument

Til erindring om Danmarks befrielse den 5. maj 1945 er der i Kjellerup rejst et mindesmærke, der samtidig er en nutidig skulptur. Den er opsat på hjørnet af Vestergade og Skolevangen og er udført af billedhuggeren Monica Poulsen. Skulpturen er af granit, og fugle udført i støbejern pryder toppen og er et symbol på friheden.

Vi fortæller historien, da nogle er meget ivrige med at fortælle os, at alt dette er en glemt fortid - nuvel, en fortid, men den lever hos os endnu.

Skændsel i Ravensbrück

Aktuelt den 18.7. på den tyske sender Plus 1 viste, hvordan man på området, hvor Ravensbrück-lejren lå, havde inddraget et stykke af lejren. Tæt op ad den vej, hvor danske, norske og andre kvinder fra besatte lande havde gået, og hvor mange havde mistet livet, har man nu bygget et stort supermarked.

Selvfølgelig er det sket under protest fra tidligere Ravensbrück-fanger.

Reporteren gik rundt i byen og spurgte befolkningen, hvad de syntes om dette. Svarene var, at det pyntede op og var udmærket. Supermarkedet gav arbejdspladser.

Henvisningen til den tidligere KZ-lejr gjorde ikke indtryk. Tilsyneladende havde man glemt alt, eller ville ikke huske.

Det sker i dag i det tidligere DDR.

VMJ

Brandenburger Tugthus huskes

27. april: 46 års dagen for befrielsen af Brandenburg Tugthus blev også i år mindet. Man besøgte mindesmærket på Marienberg, og byens overborgmester talte derude, ligesom tidligere Brandenburg-fange Arthur Mannbar. Desuden besøgte man minde- rummet i tugthuset, ligesom der var besøg af tidligere fanger fra BRD samt fra selve Brandenburg.

Kilde: ANTIFA, Berlin.

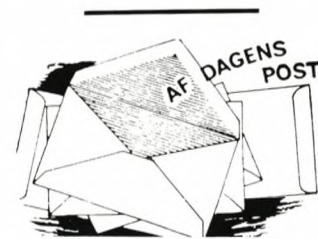
VMJ

Stop for supermarked

BONN (RB). Ministerpræsidenten i den tyske delstat Brandenburg, Manfred Stolpe, satte sent mandag aften (22/7) en stopper for supermarkedsbyggeriet ved kvinde-KZ-lejren i Ravensbrück.

Efter et møde med samtlige parter i Potsdam nåede man til enighed om, at byggeriet dog bliver færdiggjort, men at der ikke bliver indrettet et supermarked i nærheden af KZ-lejren, hvor 100.000 kvinder og børn fra 23 lande blev dræbt af Hitlers SS-korps under Den Anden Verdenskrig.

Samtidig blev det besluttet, at der skal åbnes et andet supermarked for borgerne i Ravensbrück et andet sted, men de lokale indbyggere protesterede mandag aften over, at supermarkedet ikke bliver åbnet.

Kære F-k.

Jeg er stadigvæk ivrig læser af bladet. Det har været til glæde og opmuntring for mange.

Tak for dit store arbejde i en god sag.

Med venligste hilsener

NG 67.391

SMILET

Det var den amerikanske humorist Mark Twain, der sagde, at man bør kunne leve to måneder på en god kompliment...

Og det var en dansk fjernsynsmedarbejder, der sagde: Jo, men hvad så med resten af tiden til pensionsalderen...?

Vi gav hinanden det løfte, at mindes og ære dem, der døde for det, vi ville og ikke kom med os hjem.

Frihedsmuseet Gratis arrangementer i august:

Hver søndag kl. 13: »Besættelsestiden i Danmark«. Gratis omvisning.

Den 18/8 v/Erik Amelung.

Den 25/8 v/Erik Amelung.

Hver søndag kl. 14.30: »Denmark during Nazi occupation 1940-45«. Gratis omvisning på engelsk.

Den 18/8 v/Erik Amelung.

Den 25/8 v/Erik Amelung.

Hver tirsdag og torsdag kl. 14.00: »Denmark during Nazi occupation 1940-45«. Gratis omvisning på engelsk.

Torsdag den 15/8 v/Andreas Pedersen.

Tirsdag den 20/8 v/Camilla Nielsen.

Torsdag den 22/8 v/Jørgen Helstrup.

Tirsdag den 27/8 v/Camilla Nielsen.

Torsdag den 29/8 v/Jørgen Helstrup.

Åbningstider:

Tirsdag-lørdag 10-16

Søndag 10-17

TAK

Tak for den overvældende opmærksomhed i anledning af vor bryllupsdag nr. 50.

Tak for tørt og vådt, for stort og småt, blødt og hårdt, valuta, blomster, telegrammer, gode ord og kærlige tanker.

Hjertelig hilsen

Grethe og Christen Karstensen

Vi lovede, at vi ville række deres kære en hjælpende hånd, og derfor dannet vi dengang Kammeraternes Hjælpefond.

Telefonen ringer

- Det er dog kedeligt, at vort fangeblad er gået ind, fortæller en fangekammerat, der sad indespærret halvandet år, deraf den største tid i KZ-lejr, nær Berlin. Og han fortsætter med at sige:

- Min søn sagde ellers, at det var sådan et godt blad - og det måtte aldrig gå ind.

- Bladet lever i bedste velgående, svarer jeg.

- Jeg får det ikke mere.

- Det skyldes sikkert, at du ikke har betalt abonnementet for det nye år. Betaler man ikke, glider man ud som abonnent.

- Det er nok rigtigt.

- Du kan rette situationen op ved at indbetale 80 kr. til bladets kasserer. Husk at skrive, at det er betaling for abonnement 1991. Navnet er Jens Erik FINDERUP, Gadstrupparken 3, 4621 Gadstrup. Giro 9 31 54 54.

- Sachsenhausen-foreningen er helt hørt op...

- Den lever i bedste velgående med Peder Søegård som formand. Han indkaldte til årsmøde, der blev afholdt i Odense 4.-5. marts.

Forøvrigt deltager han i forskellige udenlandske møder for Sachsenhausen-fanger, og gennem bladet holder han medlemmer her i landet godt orienteret om aktiviteterne i de forskellige lande.

- Jeg sender med det samme de 80 kr. for bladet til kassereren. F-k.

Gengivelsen af illustrationen bedre end originalen

Han er journalist af fag og tjente i mange år ved et af vore store dagblade. Nu er han faldet for journalisternes aldersgrænse, men han skriver jævnligt i vort blad.

- Illustrationen til din sidste artikel stod da ganske pænt i vort blad, indskyder jeg.

- Den stod faktisk bedre end originalen, lyder svaret.

F-k.

BØGER

Stalinist til det sidste

Ib Nørlund: »Den sociale samvittighed«.

Erindringer. 180 sider. 248 kr. Gyldendals Forlag

Ib Nørlund, der fungerede som »chefideolog« i det danske kommunistparti det meste af sit liv, angrede aldrig, tvivlede tilsyneladende aldrig på Stalins ugeringer mod millioner af sine egne landsmænd, hvad enten det var bønder, jødiske læger og advokater, eller fx efter 1945 hjemvendte soldater, som i Vesten havde set, at man også kan leve et andet liv end i trældommen og fattigdommen under kommunismen.

Nørlund, hvis far var direktør for Nationalmuseet, og som havde Niels Bohr til morbroder, og selv har en bror, der er Berlinske Tidendes mand i Bonn, Niels Nørlund, ja, denne Ib kunne være blevet matematiker eller atomfysiker. Men tidligt blev han indfanget af det politiske liv, og ved valgene i 1945 og 1973 blev han medlem af Folketinget. Det var social indignation, som bestemte hans politiske ståsted. Men, som sagt, nok så mange ugeringer mod Østtyskland, Ungarn og Tjekoslovakiet rokkede aldrig ved den næsten barnlige og fanatiske tro på DKP og på Sovjet.

Hans bog rummer meget om barndommen og ungdommen, og man hører om hans

indsats i modstandsbevægelsen, hvor han - som fx Børge Houmann - er en tro partisol-dat, som bl.a. opererer i Odense og Sydjylland.

Hans erindringer slutter stort set omkring 1950. Ved den kolde krig. Og ved fredsdue-aktiviteterne. Han kan livet igennem lide Marx og Lenin, og han citerer Nordahl Griegs bemærkning, at »Godheden kan kun sejre ved vold«. Fra skuespillet »Nederlaget«.

Hans liv ligesom indrammede kommunismens sejr ved revolutionen i Rusland 1917 og ved opløsningen rundt om i 1989-90. Juni 1989 døde han, få dage efter at han havde deltaget i det sidste centralkomitemøde i det fallerede og medlemsfattige DKP. Han sagde da til en slægtning: »Nu er der ikke mere, jeg kan gøre.«

Da han skal beskrive årene efter besættelsen, ser man, hvor lidt han brød sig om, at fx Sydslesvig kom tilbage til Danmark, herunder Knud Kristensens kamp for dette mål. Omvendt er Christmas Møller en mand efter Ib Nør-lunds hoved. For resten citerer han også en folketingsbeslutning fra 30.1.1947: »Danmark har en særlig interesse i Tysklands fuldstændige af-rustning og i, at tysk militarisme varigt udryddes.« Som han siger det: Den tone holdt ikke i mange år. Hvor uendelig LANGT, på både godt og ondt, er vi ikke nået her i 1991.

Johs.Rasmussen

En dansk sydslesviger

W.L. Christiansen: »Mit brogede politiske liv.«

126 sider. 128 kr. Dansk Centralbibliotek i Flensborg er forlaget.

Den 71-årige W.L. Christiansen i Flensborg har netop hos Studiefabrikken på Dansk Centralbibliotek udgivet sine erindringer, som han kalder »Mit brogede politiske liv«.

Det er en grænselands-skæbne, som har bragt ham mange glæder og vist ham som en god talsmand for det danske: som generalsekretær for den danske vælgerforening, som fagforeningsmand,

som byrådsmedlem for at nævne det vigtigste.

Slægten er oprindelig dansk, men kom så til Flensborg. Faderen var elektriker ved Flensborgs kommunale værker, og skønt dansksindet turde han ikke andet end sætte sønnen i tysk skole. Men tonen hos tyskerne var både før og under Hitler barsk mod alt dansk, så da faderens sympatier blev afsløret, blev han alligevel afskediget.

Drengen måtte hele turen igennem. Også i Hitlerjungen, som han dog havde det held atter at blive ekskluderet fra en dag. Fordi hans »tjenesteiver« var for ringe. W.L. ville hellere spille komedie på Den Nedertyske Scene, besøge en pige, han kunne lide osv. Senere kom han på et kontor, og fra januar 1940 var W.L. soldat.

Kort efter 9.4.40 blev han spurgt, om han ville til Danmark. Nemlig til Aalborg Flyveplads, fordi man vidste, han kunne tale dansk. W.L. svarede straks nej, men kom i stedet til Holland.

Hans instinktive afvisning af som dansk sydslesviger at være besættelsessoldat i Danmark var rigtig. Han hørte siden, hvor svært andre unge danske sydslesvigere havde haft det ved at skulle være tysk soldat i Danmark.

Senere var han i Frankrig og i Rusland. April 1944 bliver W.L. gift, og han sendes til Bretagne, hvor de allierede går i land. 8.8.1944 bliver W.L. alvorligt såret og kommer på et USA-sygehus, hvor mange af de unge læger var jøder. Men altid var behandlingen god, understreger W.L.

23.2.1945 bliver han fra Southampton i England sendt over til USA som krigsfange. Ligeom 500.000 andre tyske krigsfanger, Liberty-krigsskibe sejlede materiel fra USA til de engelsk-amerikanske hære, og på returfarten til USA havde man så krigsfanger med.

Hjemme igen efter krigen, optages W.L. af fagforeningsarbejde, sport, lokalpolitik for den danske sag o.s.v. Et aktivt liv, undertiden udsat for intriger både fra tysk side, og fra sine egne. Men stort set et godt liv.

Johs.Rasmussen

Jørgen Bøgh

Hitler og Stalin »afsporede« ham

**Jørgen Bøgh: »Alle mine kæp-
heste«.**

**Erindringer. 184 sider. 220 kr.
Gyldendals Forlag.**

Jørgen Bøgh mener selv, han var forudbestemt til en stiltfærdig embedskarriere. I kraft af miljø og opvækst. Men Hitler og Stalin indvirkede stærkt på mange i hans generation.

Han blev cand.theol. Men først sent i livet domprovst i Århus. Uden nogensinde at have virket som præst. Journalist under besættelsen på Kristeligt Dagblad, højskolelærer på Askov uden at være rigtig grundtvigianer, seminarieforsøger uden at have lærereksamen, og leder af civilundervisningen for soldaterne, til han endte som domprovst og siden EF-parlamentariker, valgt af Folkebevægelsen mod EF.

En interessant og utraditionel person. Med meninger, omend måske ikke alle synes om dem. Fra årene på Askov forstår man, at skolen og lærerstaben såvel som nogle af eleverne, dem især der »kom fra ploven« alle sent havde set en tysk soldat og fattet ret meget af krigens gru. Han og hans kone rejste fra et København, siger han et sted, hvor tyskerne jagede jøder til Auschwitz' gaskamre, mens ingen endnu havde set en tysk uniform i Askov...

Askov husede dog vinteren 1944-45 en meget aktiv gruppe jernbanesabotører. Det forsinkede ofte Bøgh og an-

dre af lærerne, når de skulle rundt for at holde åndelige eller nationale foredrag. Efter at man i slutningen af 1944 havde haft besøg på Askov af den kommunistiske læge Georg Moltved, som ikke forstod, at begavede danske højskolelærere kunne lade være at tage de tyske tropper, Gestapo, SS o.s.v. højtideligt, ja, så startede Jørgen Bøgh sammen med Jens Kruuse, Holger Kjær, Dons Christensen (den senere biskop), Bo Bojesen Rud, Poul Engberg og boghandler Niels Pedersen et illegalt blad »Dag og Dåd«.

Skolen havde været pacifistisk og stået på forhandlingslinjen, som den havde gjort siden starten snart 100 år før. Og i enhver sag. Men foruden at de nævnte lærere vågnede op, kom presset også fra mange af eleverne.

Januar 1945 fik Bøgh besøg af en »repræsentant Peter Jensen«, som var ved at bygge en ny regionsledelse op i Syd- og Sønderjylland. Efter at Gestapo havde revet hele nettet op. Bøgh selv gik ind som »skriver« ved Region 3, der nu slog sig ned i Askov præstegård. Og i marts 1945 kom tyskerne og beslaglagde Askov højskole til feltlazaret. Nu kom der tyske uniformer til Askov...

Tiden som journalist ved Kristeligt Dagblad lige før og i begyndelsen af besættelsen er heller ikke kedelig at læse om hos Bøgh. Chefredaktør G. Helweg Larsen skrev sine berømte små leder-artikler, hvori han underfundigt gjorde nar af tyskerne. Fx den med de grønne bøgenonne-larver, som en dag nærmest æder sig ihjel.

Helweg var stiftsprovstesøn fra Viborg, og hans bror skrev bladets kirkelige leder-artikler. Men Helweg var ikke i Indre Mission, og han var skilt og gift 2. gang. Så, som Bøgh skriver, Helweg havde altid to sæt øjne hvilende på sig: tyskernes og missionsfolkenes.

Så en dag blev det hans ledere tyskerne og det danske udenrigsministerium (som øvede en vis censur) for meget. Han blev afskediget. Og det bekom egentlig Indre Mission godt. Senere på besættelsen mødte tyske terrorister en aften op hjemme hos

ham. For at skyde Gunnar Helweg Larsen. Men han undslap. Senere var Kristeligt Dagblad ikke særlig morsom at læse, noterer Bøgh.

Modstandsmand var Bøgh næppe. Men han giver fine og skarpe tidsbilleder. Og her er kun medtaget noget omkring 1940-45, hvor han for resten også var med til at starte Dansk Ungdomssamvirke.

Johs.Rasmussen

2. Verdenskrig i luften

2. Verdenskrig: Krigen i luften.

Stort format. 146 sider.

Forlaget Det ny Lademann

I en serie om 2. verdenskrig ser jeg her et interessant værk om »Krigen i luften«, redigeret af en schweizisk oberstløjtnant Eddy Bauer.

Her får man konstruktiv og forholdsvis kortfattet forklaret alt om »Slaget om Storbritannien«, »London under blitzten«, »Flyvemaskinens udvikling under 2. verdenskrig« (her er 27 flytyper beskrevet). Der er også et par kapitler om Japan i offensiven - og siden hvordan det gik

dem, da store dele af Tokyo blev udraderet. (For ikke at tale om atombomben.)

I sommeren 1943 taler Hitler om at bruge modterroren. Her tænkte han især på sine ny hemmelige våben: V-1- og V-2-bomberne. Det hele blev udviklet i Peenemünde i det østtyske. 20. oktober 1943 ville Hitler have 30.000 raketter klar. Så rustningsminister, dr. Speer, måtte forklare ham, at det tog lige så lang tid at bygge en enkelt V-2, som det tog at fabrikere 6 jagerfly. Omregnet ville det sige, at man på 4 måneder skulle fremstille 180.000 operationsklare jagerfly. Helt urealistisk.

Iøvrigt bestod det tyske luftvåben i 1942 af 438.000 mand. I 1943 var 600.000 med, og i 1944 beskæftigede luftvåbnet ialt 900.000 mand. Ikke mærkeligt, at det derfor kneb med mandskab på Østfronten, hvor man ikke altid kunne få betjent luftværnsartilleriet. Og først 13. juni 1944, otte dage efter den allierede invasion i Normandiet, fik tyskerne den første V-1-raket sendt af sted mod London.

Sådan får man mange facts undervejs. Både i tekst og fotos.

Johs.Rasmussen

FORENINGERNE

SAMMENSLUTNINGEN

Hædersgave med problemer

Forvirringen omkring forhøjelsen af hædersgaven til nogle, men ikke alle hædersgavemodtagere, er vistnok ved at være overstået, når dette læses i Pigtråd/Gestapofangen engang i august. Forslaget er omtalt i bladet nr. 2 fra april. Det blev vedtaget af et enigt folketing.

Det viste sig imidlertid, at der var store vanskeligheder med at finde frem til dem, der skulle have forhøjelsen udbetalt. Det er Statens Regnskabsdirektorat, der skal klare udbetalingerne. Og stor var forbavnelsen, da der derfra blev udsendt en cirkulæreskrivelse bilagt et ansøgningsskema, som man skulle

have påtegnet hos sin kommune for at bevise, at man tidligere - førend man blev 67 år - var berettiget til invalidepension eller helbredsbetingsførtidspension. Det er jo ifølge loven betingelsen for at få den lovfæstede hædersgaveforhøjelse.

Jeg protesterede overfor socialministeren over denne fremgangsmåde. Og jeg fik et venligt svar med oplysning om, at man kun har registre over de seneste 3 årgange, så der var ingen mulighed for registersamkøring. Det er altså forklaringen på de mærkelige skemaer.

Det var ellers min opfattelse, at vi var registreret i for-

skellige offentlige registre fra hoved til hale, men det er altså ikke tilfældet. Og det må da være en slags trøst.

Der skete nogle fejl ved udsendelsen af disse skemaer, men de fleste er nok rettet nu. Ellers vil jeg anbefale, at man henvender sig til Statens Regnskabsdirektorat, Borgegade 18, 1017 København K. De er så flinke derinde.

Jakob Jensen
kst. formand

Mødet den 27. maj

Bestyrelsesmøde i Sammenslutningen den 27. maj 1991 kl. 16.00 i Frihedskollegiet. Alle foreninger var repræsenteret.

Formanden, Jakob Jensen, bød de fremmødte velkommen, og derefter oplæste sekretæren, Solveig Skjøtt, protokollen, som blev godkendt efter et par enkelte rettelser. - Jakob Jensen oplæste derefter

et brev fra John Nielsen, som ønskede at fratræde som formand for bestyrelsen for Bernadotttegården i Roskilde. Udtalte, at kassereren for samme bestyrelse også havde ønsket at trække sig tilbage.

John Nielsen redegjorde derefter for denne beslutning for dem begge.

Hans Andersen meddelte herefter, at bladudvalget havde afholdt møde pinselørdag, og at han havde ønsket en ændring af paragraf 8 i overenskomstaftalen om bladet mellem Sammenslutningen og Kammeraternes Hjælpesfond, idet prisforhøjelsen på »Pigtråd/Gestapofangen« endnu ikke var slået igennem. Det havde der ikke været flertal for.

Hans Andersen mente, det skulle være muligt at bruge nogle af pengene fra »Katastrofefonden«, idet redaktøren ønskede flere sider i bladet.

Bernth Johannesson udtalte, at der efter hans mening ikke burde udtages penge af fonden, før bladet virkelig kom i pengenød. Mente, man kunne sætte nogle flere sider i novembernummeret, som K.H. jo betalte for. Emnet blev derefter genstand for nogen diskussion, hvorefter Jakob Jensen foreslog, at man undtagelsesvis tiltræder, at der bruges kr. 10.000 af den henlagte fond - renterne bruges i forvejen til bladet. Fonden består herefter af kr. 90.000. Afstemningen viste 7 for - 2 imod, og resten stemte ikke.

Formanden oplæste herefter udenrigsministeriets pressemeddelelse angående tysk lovgivning om mistet formue i D.D.R. under nationalsocialismen i perioden 1933-45.

Personer, der var blevet forfulgt, kunne efter ansøgning få erstatning for tabte ejendele, fast ejendom m.v., hvis anmeldelsen var fremsendt inden den 31. marts 1991.

Lovgivningen vedrører ikke erstatning for frihedsberøvelse eller helbredsskader som følge af ophold i KZ-lejr eller lignende.

Jakob Jensen udtalte, at på nuværende tidspunkt var der ikke mulighed for vort krav, så det måtte stilles lidt i bero, men landsretssagfører Jørgen Jacobsen holder sagen varm gennem udenrigsministeriet.

Formanden meddelte endvidere det glædelige, at folketinget havde vedtaget forhøjelsen på de 1800 kr., som var frataget personer, der var fyldt 67 år. Disse penge kommer nu tilbage med virkning fra den 1. april d.å.

Der skulle vælges tre personer til bladudvalget, og følgende blev valgt som Sammenslutningens repræsentanter: Jakob Jensen, Bernth Johannesson og medredaktør, Kaj Christensen. Det var enstemmigt.

Ligeledes skulle der vælges to nye repræsentanter til bestyrelsen i Bernadotttegården i stedet for John Nielsen og Helge Hansen, der ikke ønskede at fortsætte. Resultatet blev ved skriftlig afstemning: Jens Thomsen 12, Mogens Nielsen 8 og Hans Andersen 5 stemmer.

Nye vedtægter?

Derefter udtalte Helge Kierulff, at han ville overveje at få indkaldt til et ekstraordinært repræsentantskabsmøde sidst i september med en vedtægtsændring af Sammenslutningens love på dagsordenen.

Denne udtalelse blev tilsluttet af følgende foreninger: Stutthoffforeningen, Sachsenhausenforeningen, Horserødforeningen og Buchenwald-klubben samt Landsforeningen Gestapofangerne.

Derefter redegjorde de forskellige foreninger for deres dels afholdte og fremtidige arrangementer.

Næste møde blev berammet til tirsdag den 20. august kl. 15.00.

Solveig Skjøtt
Sekretær

Eigil H. Larsens Eftf.
v/P. Juul (k-z. 67.975)

St. Strandstræde 11 **Flagfabrik** 1255 København K
(v/ Kongens Nytorv) Telf. 33 11 07 87

A.P. MØLLER

På de syv have -
under den syvtakkede
stjerne

MÆRSK

Gutenberghus

BUCHENWALD

KLUBBEN

Den tyske forbundskansler Helmut Kohl, Thüringens ministerpræsident Duchac og indenrigsminister Böck nedlægger krans for »stalinismens ofre« i Buchenwald.

Der er ingen tvivl...

Af Buchenwaldklubbens formand
Hans Andersen

Nej, der er desværre ingen tvivl mere: Vi kommer til at dele mindesmærke med vore bødler!

I sidste nummer af bladet fortalte Kaj Christensen og Peder Søegaard om Sachsenhausenforeningens tur til tidligere KZ-lejre i Tyskland, hvor man bl.a. besøgte Buchenwald og senere Sachsenhausen. Af referatet af besøget i Sachsenhausen og ikke mindst af de to fotos på side 72 fremgår det med al ønskelig tydelighed, at Sachsenhausen nu også rummer en udstilling om Sachsenhausen 1945 til 1950, altså en mindeudstilling om den tid, hvor lejren af besættelsesmagten blev anvendt til internering af SS-folk og andre krigsforbrydere.

Af referatet af besøget i Buchenwald fremgår det ik-

ke, at noget tilsvarende er sket dér. Det er ikke desto mindre tilfældet.

Der er et sted i nærheden af pigtrådshegnet rejst nogle symbolske kors (vist nok 7) til minde om dem, der døde i Buchenwald i perioden fra 1945 til 1950, altså i den periode, hvor også Buchenwald blev benyttet som interneringslejr for modstandere af den russiske besættelsesmagt, det være sig krigsforbrydere, SS-folk og måske også nogle uskyldige ofre for stalinismen. De sidstnævnte er i hvert fald en kategori af fanger, der ofte fremhæves kraftigt fra visse sider i det nuværende Tyskland.

Den 11. juni 1991 bragte det tyske blad »Bild« en notits om forbundskansler Helmut Kohls besøg i Buchenwald, hvor han nedlagde to kranser, én ved det store monument ved klokketårnet, og én ved de nye kors for vore bødler.

Skal vi være taknemmelige, fordi han dog nedlagde to kranser?

Klubben holder atter fødselsdag

Den 19. september er det 46 år siden, at Buchenwaldklubben blev stiftet. I den anledning kalder vi igen til stiftelsesfest, og den afholdes **torsdag den 19. september 1991, kl. 18.00 i Rigspolitiets Kantine, Mitchellsgade 19-5., København V.**

Vi mødes om et veldækket bord, hvor vi får serveret: Aspargessuppe med et glas sherry, herefter farseret kalkun med waldorfsalat, halve æbler med tyttebær, og derefter rubinsteinerkage, og til afslutning kaffe/te med småkager.

Denne dejlige menu fås for 150 kr. pr. person.

Vin, øl og sodavand kan købes til moderate priser.

Du må ikke snyde dig/jer for denne aften, der som sædvanlig ved vore arrangementer vil blive hyggelig og morsom.

Reservér allerede nu dagen og glæd dig til en aften i kammeratligt lag. Tag din »bedre halvdel« under armen og mød op.

Kom også, selv om du er ensom i hverdagen. Vi lover dig, at du ikke kommer til at kede dig.

Tilmelding er nødvendig, og den sker ved, at du **senest den 5. september 1991** på girokonto 6 17 60 03, Buchenwaldklubben v/Ernst Steen, Vendersgade 6-4., 1363 København K., indbetaler beløbet for deltagelsen.

Dagen indledes som sædvanlig med kransenedlægning ved mindesmærket på Bispebjerg Kirkegård, kl. 09.15, for derefter at deltage i højtideligheden i Politiets Mindegård, på Politigården kl. 10.00.

Vel mødt den 19. september.

BESTYRELSEN/GA

ERHVERVSHÆMMEDE

AALBORG

85 på tur til Sverige

Mandag den 6. maj samledes 85 i to busser. Fra Aalborg gik turen til Frederikshavn. Den ene gennemgik den anden opsamlende. Fra Frederikshavn sejlede man med færgen til Sverige.

Vel ankommet til Göteborg havde chaufførerne den venlighed at køre os op på et meget højt punkt, hvorfra vi havde en meget smuk udsigt ud over byen og Volvo-fabrikkerne.

Turen gik videre langs Gøtælven en snes kilometer. Herefter ad A.6 gennem et meget flot sommerlandskab mod øen Tjörn, via den kæmpemæssige nyopførte bro. Den gamle bro blev i 1978 påsejlet af et russisk fragtskib, der væltede en brosektion i vandet, hvorved flere biler styrtede direkte i vandet, og adskillige mennesker omkom.

Efter en rundtur på øen i et meget smukt naturområde blev der gjort ophold ved et udsigtspunkt, hvorfra vi kunne ane fyret »Pater Noster« i Marstrand. Herefter kaffe på Hotel Tjörn... uden for programmet. Det var såmænd også tiltrængt, idet det rygte-

vis forlød, at der var »flere ældre« med på turen!!

På den videre tur besøgte vi konservesfabrikken i Klädesholm, hvor vi havde lejlighed til dels at se fremstilling/behandling af varerne, og dels lejlighed til at gøre indkøb af virksomhedens produkter, hvad mange benyttede sig af.

Dagen gik faktisk betydeligt hurtigere end beregnet, men meget fik vi at se af den pragtfulde natur.

Turen tilbage over »søen« var også meget behagelig, og her fik vi serveret en meget fin middag - ved reserverede borde - bøf med tilbehør, is, kaffe m.v.

Vi nåede Frederikshavn ved 22-tiden, og sluttede af ved Østerbro i Aalborg ved midnat.

Alle er vist enige om, at vi havde haft en virkelig god dag sammen med gode kammerater og et par fine chauffører.

Sluttelig må vi konstatere, at festudvalget kun skal have ros og mange points for det gode - og absolut ikke for dyre arrangement.

Så, tak for en god tur og dag, slutter

Svejgaard Kristensen

Århus afd.

Kransenedlægning i anledning af den 29. august.

Kl. 17.00 mødes vi ved mindestenen på henrettelsespladsen på Skæring Hede.

Kl. 17.45 samles vi med Gestapofangerne ved monumentet for de faldne søfolk på Åboulevarden og tager derfra til Vestre Kirkegård og 4. Maj Kollegiet. Afslutning med kammeratligt samvær i Centret på Skovvangsvej.

Den 30. august afholder vi vor traditionelle 29. Augustfest i Bildbjergparkens selskabslokaler på Paludan Møllersvej kl. 18.00 med fælles-spisning, kammeratligt samvær og dans. Pris kr. 125.00.

Bemærk: Samtidig markerer vi S.E.F.s Århus afdelings 30 jubilæumsår, og i den anledning vil vi forsøge at gøre festen ekstra festlig og håber på stort fremmøde. Tilmelding senest den 25. august til kontoret tirsdag og torsdag mellem kl. 10-12, tlf. 86-16 91 18 eller Erik Våge, tlf. 86-24 14 13.

Rich. Tue Andersen

Landsstævnet 1991

Landsstævnet blev afholdt den 1. og 2. juni 1991 på Hotel Scandic i Silkeborg. Randers-afdelingen stod for arrangementet.

Man samledes i løbet af eftermiddagen og fik værelserne anvist. Mange kom med opsamlingsbussen, men der var også mange, der selv var kørende.

De fleste af deltagerne samledes om det store »ta' selv kaffebord«, og snakken kom hurtigt i gang.

Jyllandskorpset samledes i et lokale for sig selv til fælles kaffebord og havde her rig lejlighed til at drøfte deres interesser og gamle minder.

Kl. 19 spillede det dejlige dinéorkester op til, en march, og alle marcherede i sluttet trop ind i festsalen til deres respektive pladser.

Formanden for Randers afdelingen, Frode Greve Rasmussen bød velkommen, og man startede med en sang. Middagen forløb fornøjeligt med diverse taler og sange. En af sangene var specielt forfattet til lejligheden.

Der blev holdt tale af nordmanden Karsten Ødbehr, som overrakte en bog om Sachsenhausen til formanden. Viggo Eriksen fra Jyllandskorpset holdt ligeledes en tale og takkede, fordi de var blevet inviteret til at deltage i stævnet og overrakte formanden en lystestage med inskription. Tidligere landsformand og æresmedlem Chresten Karstensen var også »på talerstolen«, og Gunnar Hansen, Aalborg fra Buchenwaldklubben sagde i sin tale, at de var glade for initiativet til deltagelse i stævnet.

Arnold Jensen, Kibæk, takkede for det store arbejde, der var lagt i stævnets forberedelse og afvikling.

Albert Rasmussen var ord-

styrer, og på et tidspunkt i middagens forløb læste han et brudstykke fra den præmierede stil og tilføjede sin beundring for en 17-årig piges evne til beskrivelse af emnet fra krigens tid.

Under hele middagen spillede det 3 mands orkester dejlig wiener- og zigøjnermusik, som gav en god og fornøjelig stemning. Mod slutningen af middagen var der arrangeret et par små konkurrencer, som blev afviklet under megen moro, og de heldige vindere fik rødvin, og andre chokolade.

Derefter gik man over til kaffen under samme hyggelige former og dejligt samvær som under middagen.

Næste dag mødtes vi ved veldækkede morgenborde, og kl. 9 samledes vi i to busser og kørte først til mindelunden i Silkeborg, hvor der blev nedlagt en krans af tidligere landsformand Chresten Karstensen, en buket af nordmanden Karsten Ødbehr. Og Albert Rasmussen lagde en buket ved Randersdrengen Åge Søndergårds sten. Herefter sang deltagerne »Altid frejdig...«.

I Hørbylunde

Så fortsatte busserne til Kaj Munks mindekors i Hørbylunde bakker. Her blev lands-

foreningens krans lagt af Frede Briksby, som havde en særlig tilknytning til stedet, hvilket han fortalte interessant om i busserne senere på turen. Der blev lagt buketter af nordmanden og Viggo Eriksen. Også her sang deltagerne »Altid frejdig...«.

Busserne kørte herfra over Christianshede til Them, Salten, Gl.Ry og Ry. En helt igennem smuk tur med skønne landskaber.

I Ry gik vi om bord i turistbåden og sejlede en times tid en smuk tur på søerne og gik i land ved foden af Himmelbjerget og spadserede op til hotel Julsø, hvor vi indtog frokosten, som desværre tog længere tid end beregnet, og derfor måtte turen op til Himmelbjerget droppes.

Under frokosten var fru Ødbehr oppe og takke for slips og tørklæde, skænket af foreningen, og takkede samtidig for den dejlige tur med gode oplevelser og med et på gensyn.

Viggo Eriksen fra Jyllandskorpset takkede ligeledes for et godt stævne, som de var meget glade for at have deltaget i, og håbede på en gentagelse til næste år.

Herefter afsluttede formanden stævnet med et på gensyn næste år. Så kørte busserne tilbage til Silkeborg til hotellet til aftalt tid for at afhente bagagen, hvorefter man drog hver til sit.

Alt i alt efter alles udsagn et godt og vellykket stævne, hvilket opringninger og breve senere bekræftede.

Else Bentzen, Randers

Fra Gestapofangernes landsmøde. I Hørbylunde lagde nordmanden Frede Briksby Landsforeningens krans den 2. juni. (Foto: Frode Greve Rasmussen)

Det er en viljesag at have det rart med hinanden

(Marlie Wærum, mor til Edith Guillaume, i generations-dialog i Politiken).

ÅRHUS OG RANDERS

Vi har lagt følgende fælles-program:

29. august lægges der kl. 13.30 blomster på Nordre kirkegård i Randers.

Vi kører vil den gamle politistation på Domkirkepladsen i Århus og besøger Frihedsmuseet.

Kl. 14.30 drikker vi kaffe i kantinen.

Derefter fremvisning af museet ved formanden, Poul Sejersen. Vi afslutter med en forfriskning.

Kl. 16.30 kører vi til Skæring Hede og lægger blomster kl. 17.00. Ved mindesmærket Mindebrogade lægges der blomster kl. 17.45. Kl. 18.15 lægges der blomster på Vestre kirkegård, og der lægges blomster til sidst på 4. Maj-kollegiet.

På 4. Maj-kollegiet er der kl. 19.30 donation af to værelser, henholdsvis for

Torkel Nielsen, Århus, født 21.02.1908, død 01.01.1989 (virksom ved sabotagen på Aalborg Lufthavn), og

Barner Andersen, Hvidstengruppen, født 10.10.1922, død 10.10.1985.

Derefter er der et let traktement, som vore kollegianere velvilligt har lovet at arrangere.

Vi håber, at rigtig mange vil slutte op om vore arrangementer på dagen.

Pris for kaffe og spisning kr. 50.00.

Med venlig hilsen
Edith Johansen
Århus

Skovtur med stråtag og bindingsværk

Det var et strålende solskinsvejr, da en busfuld glade medlemmer af Besættelsestidens Gestapofanger drog på skovtur.

Og det var en god rute, Solveig havde lagt: Hurtigt væk fra motorvejene og ud på de små veje. De forårsgrønne marker domineredes snart af den gule raps, mens blå syrener blomstrede i markskellene. Venner, hvor er vort færeland dog skønt!

Det første stop var ved

Skomagerkroen. En hyggelig gammel 4-længet stråtaget gård, der indvendig er nænsomt moderniseret. Det var her, Holbergs Jeppe på Bjerget holdt til - hvis man ellers skal tro kromandens beretning - og den lyder sandsynlig nok. Her spiste vi middag og hyggede os. Men ak, da vi skulle videre, nægtede bussen at starte, lige meget hvad den ellers så flinke chauffør Marius gjorde eller sagde til den. Dog, efter bare 20 minutter med hokus pokus og en biltelefon kom der en anden bus, så vi kunne komme videre til næste mål, som var Malerklemmen. Dette er en tidligere ridefogedbolig under Svenstrup gods. Også den var smukt bevaret med bindingsværk og stråtag.

Det er tankevækkende, at et traktørsted helt uden øl og spiritus havde alt optaget både ude og inde. Men husets æbleskiver er altså gode! Takket være Egons lokal-

kendskab blev der lejlighed til en lille spadseretur til egnens naturlige bakker og menneskeskabte søer. Det er fra disse egne, at Københavns kommune henter det meste af sit drikkevand. De mange boringer og pumper vidner herom.

Så nåede vi frem til den lille lokale købmandshandel. En herlig butik i den gamle stil med kaffemøller og skuffedarrier. Den har specialiseret sig i krydderier og tørrede urter, bl.a. 69 slags te, så der var en herlig symfoni af dufte i det trange lokale. - Og tro det eller lad være - den nærliggende iskiosk var indrettet i det tidligere fattighus, der er over 100 år gammelt - og selvfølgelig også med stråtag og bindingsværk.

Det var i det hele taget en tur i romantikkens og nostalgis tegn. Og det var en flok glade og tilfredse deltagere, der ved hjemkomsten sagde farvel og tak og på gensyn.

Jakob Jensen

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Årsmøde i Augustenborg på Als

Kammeraternes Hjælpefond afholdt årsmøde i dagene 1.-2. juni. Formanden, kontorchef, cand.jur. Hans Andersen startede årsmødet lørdag den 1. juni med at udtale ønsket om et godt møde. Derefter oplæste civilingeniør Mogens Dyre hilsener fra de kammerater, der på grund af sygdom var forhindret i at være til stede. De havde alle fremsendt hilsener til årsmødet.

Af formandens beretning fremgik det, at der havde været 5 hjælpesager, hvoraf de 4 var tiltrådt.

Om 4.maj-dagen i Ryvangen fortalte Johs. Fosmark, at vejret om formiddagen havde tilladt, at de 12 piger og drenge »tørskoede« kunne lægge de 300 buketter ved grave, mindeplader og ved pelotonerne. Om aftenen var der både meget koldt og regnfuldt, men alligevel sluttede flere tusinde op om højtideligheden.

Arrangementerne havde haft pressens bevågenhed. F.k. rejste spørgsmålet, om man

fremover skulle arrangere samværet efter højtideligheden. Provst Poul Riis udtalte herom, at han fandt samværet af værdi, og at det derfor burde fortsætte.

Vore venner hygger sig på Kegnæs

Overbetjent Ejler Mortensen fortalte om dagligdagen på Kegnæs. Løbende var der en del reparationer. Det vigtig-

Forretningsudvalget foran feriehuset på Kegnæs den 1. juni. Poul Brandt var optaget af arbejdet andetsteds.

tigste er, at vore venner hygger sig, og det gør de, sagde Ejler Mortensen.

Overlærer Preben Feddersen fortalte om belægningen på feriehuset med 237 personer i år på planen for tildeling af pladser. Der er hyggeligt, når der er to eller flere med børn og børnebørn, og der kan berettes om en beboer, der holdt rund dag med 22 frokostgæster. Huset har altså en form for rummelighed. Iøvrigt henviste han til omtalen i vort blad.

Bladets fremtid

Hans Andersen redegjorde for forhandlinger om bladet. KH havde anmodet foreningerne om opbakning om forslaget med at stryge de to første linjer i overenskomsten om bladsamarbejdet i paragraf 8. Vi ønsker, at der findes en fornuftig løsning på, at der kan bruges af risikobeløbet på 100.000 kr., når der er behov for det. Kan vi ikke med foreningerne opnå en fornuftig løsning, anmoder jeg om bemyndigelse til at opsiges bladsamarbejdet med foreningerne.

I forhandlingerne om emnet sagde Mogens Dyre: - Vi har udgivet Pigtraad i 45 år. Siden 1978 har bladet også dækket foreningernes behov.

Skjoldborg: - Kan opgaven med at løse bladopgaven ikke løses i venlighed og forståelse, støtter jeg forslaget om, at vi skilles.

Poul Riis: - Vi har et blad, der er aktuelt. Det skal bevares. Kan bladopgaven ikke løses i fællesskab, må vi skilles. Det er et medlemsblad med meget nyt og godt stof.

Bernth Johannesson: - Sæt prisen op.

Hans Bøjlund: - En skilsmisse på denne tid ville gøre ondt.

Mogens Dyre: - De 100.000 kr. som risikobeløbet udgør, viser, at økonomien er sund og god, men det er ikke længere nødvendigt at opretholde det synspunkt, at risikobeløbet ikke må røres.

Hans Andersen: - Vi er trætte af vrøvlet.

Formanden satte derefter følgende til afstemning: Hvem stemmer for, at samarbejdet om bladet må opsiges, hvis der ikke kan opnås en tilfredsstillende løsning?

14 stemte for.

Bernth Johannesson stemte imod.

1 stemte ikke.

Bladets regnskab blev fremlagt. Det er revideret af Axel Lauritzen og Johannes Damsgaard. Det blev godkendt.

Beretningen om det daglige arbejde med bladets redaktion blev aflagt af Johannes Fosmark. I tilslutning hertil sagde Hans Andersen: - Orden, fasthed og evne viser redaktøren gennem sit arbejde.

Povl Brandt, der er fondens kasserer, fremlagde det reviderede regnskab. Det godkendtes.

Om fondens fremtid oplyste Hans Andersen, at der intet svar forelå fra Hjemmeværnets ledelse om sikring af 4.maj-dagen i Mindelunden i Ryvangen. Den juridiske mulighed til til stede for at føre 4.maj-dagen i Ryvangen videre af KH.

Kegnæs' skæbne kan afgøres af den til den tid siddende bestyrelse, ligeledes bestemmelsen om bladets levetid samt 4.maj-dagen i Ryvangen. Vi har gjort alt, hvad vi kan gøre i forholdet til Hjemmeværnets topledelse.

Der vil blive indkaldt til et møde om alle aspekter angående 4.maj-dagen i Ryvangen.

Mange genvalg

Til forretningsudvalget genvalgte Povl Brandt.

Til 4.maj-udvalget valgtes Bjarne Jakobsen, Johannes Fosmark, Solveig Skjøtt og Axel Lauritzen.

Til Kegnæsudvalget: Mogens Dyre, Ejler Mortensen, N. C. Andersen og Preben Feddersen.

Til bladudvalget: Hans Andersen, Finderup (bladets nye kasserer), Johs. Fosmark og Johs. Rasmussen.

Under eventuelt uddelte kommunaldirektør N. C. Andersen, Padborg, en helt ny brochure om Frøslevlejren »Vi kører på sponsorer«. Hvert nummer af bladet »Frøslev-Nyt« koster 4.500 kr. (Den nye brochure blev meget beundret især for sit smukke udvalg af billeder, der virker tillokkende for den, der tænker på at aflægge lejren et kortere eller længere

besøg.)

Næste årsmøde blev fastsat til 30.-31. maj på Als.

Sekretæren nedskrev på stedet et beslutningsreferat. Det blev læst op, inden mødet sluttede samt underskrevet af mødedeltagerne. Det skete for at opfylde de nye krav i loven om fonde. Det foreliggende holder sig meget nært til beslutningsreferatet.

Søndagen på Koldinghus

Søndag den 2. juni samledes man til rundgang på Koldinghus kl. 10-12 under ledelse af en kyndig guide.

Man samledes derefter på Staldgården til en hyggelig afskedsfrokost.

Man havde oplevet to dage, der var præget af harmoni i kammeratligt samarbejde.

F-k.

Årsmødenoter

Forretningsudvalget holdt møde i feriehuset på Kegnæs lørdag formiddag. Iøvrigt var feriehuset åbent for besøg af årsmødedeltagere lørdag i tiden 14-16.

På programmet stod også en middag lørdag aften på Fjordhotellet. Efter en veltillavet middag skulle der have været musik. Mogens Dyre havde fået tilsagn om assistance fra en stedlig musiker - men han meldte afbud.

Så bad Mogens Dyre Johannes Fosmark fortælle - og det gjorde han. Han skildrede 15 kammerater, der i Sachsenhausen-lejren ved Berlin havde udvist et særligt mod. De fleste var nordmænd, og en del af dem blev medlemmer af ministeriet, der dannedes efter nazisternes kapitulation i Norge.

Til aftenfesten havde Ejner Mortensen forøvrigt skrevet en sang på 4 vers. Første vers lød sådan:

*Kære Fosmark, ja dig vil vi hylde,
for din flid med vort dejlige blad.
Du med ord har så let ved at trylle,
og du gør mange mennesker så glad.
Når dit blad ind ad postkassen falder,
smider man, hvad man bærer i sin hånd.
Der er læsning i timer, der kalder,
stadig godt, stadig i den rette ånd.*

En flygtning hjælpes til Sverige

Jeg forlod postvæsenet i november 1944, det må derfor have været inden da, at jeg var med til at få en mand bragt til Sverige.

Det foregik på følgende måde:

Postvæsenet sendte hver dag avispost til Sverige med færgen fra Frihavnen. Det var den sidste forbindelse med Sverige. Det skulle derfor være let at få den rigtige dato opklaret.

Vi var 3-4 postbiler, der kørte med disse tunge avispostsække, fra postbanegården kl. 5-6 om morgenen.

Vi var altid to mand i hver vogn på grund af de tunge sække, men vel mest fordi det skulle gå stærkt.

På denne dag havde jeg kollega »Hallo«-Andersen med. Han havde en opgave til os fra vores gruppe. Det var den anden og sidste opgave for denne illegale gruppe, jeg ville ikke være med mere. Jeg kunne ikke lide tonen i denne militærgruppe.

På vej til færgen skulle vi samle en mand op tæt ved Glyptoteket og gemme ham i en postsæk. På det aftalte sted stoppede jeg, og H.A. sprang ned og op sammen med manden bagved hvor posten lå.

Jeg kørte videre og stoppede igen, da H.A. bankede, så han atter kunne komme ind i førerhuset til mig.

Manden var nu gemt i en sæk, som var blevet plomberet på den rigtige måde. Dette var nu ikke så godt, for han ville blive kvalt i den lufttætte sæk, men H.A. havde taget højde for dette ved at lave et hul med fingeren, da han snørede sejl garnet.

Ved færgen stod der altid to tyske soldater på hver side af landgangen, og det gjorde der også nu.

Vi havde sørget for, at vi var den sidste vogn, der blev læsset af. H.A. stod oppe på min vogn og satte sækkene hen til os, der slæbte dem om bord. Den næstsidste sæk blev gemt til mig. H.A. gik og dækkede mig med den sidste sæk.

Landgangen var vel 1 meter

bred. Det var utrolig koldt og isglat. Tyskerne havde lange kapper, der gik ned til jorden. De havde filtvanter og sivsko, og skråhuerne var slået ned, men tillige et tørklæde om hovedet.

De stod så tæt ved landgangen, at jeg kunne nå dem, men det var der jo ingen grund til.

Til venstre for landgangen lå postrummet. Herinde var der meget varmt. Jeg lukkede op for sækken, og et forskrækket ansigt viste sig. Han var mørkhåret og havde brune øjne.

Jeg holdt en finger for munden og rodede ham lidt i håret, nikkede og ønskede ham held og lykke uden at sige en lyd.

Postrummet blev låst, og den store malnmøgle blev afleveret til styrmanden. Det var bare om at komme fra borde, de var ved at lægge fra.

Det var den sidste færge til Sverige.

Jeg så ingen gods eller passagerer. Skruen var igang, vel nok for at holde indsejlingen isfri.

P. Rivad

Mindeord

Viggo Hermansen

Fhv. benzinformand Viggo Hermansen, Tarp Plejehjem, Esbjerg, blev 77 år. Han var født i Vejrup, og i 1940'erne kørte han som langturschauffør for en vognmand i Esbjerg.

I 1945 blev han chauffør på »De hvide Busser«, der i krigens sidste måneder transporterede danske og norske fanger hjem fra de tyske koncentrationslejre.

C. E. Hoffmann

Carl Ejnar Hoffmann, Karlslunde, blev 67 år. Han var fra Vinding ved Holstebro og kom som ung i købmandslære.

Kun 20 år gammel kom han med i modstandsbevægelsen, hvor han var aktiv indtil april 1945, da han under en flytning af en sending våben og sprængstof blev taget af tyskerne. Kun kapitulationen kort efter frelste ham fra hentrellelse.

Efter krigen kom han til Glostrup, og han var derefter i en årrække revisor. Senere blev han kontorchef i murerens arbejdsgiverorganisation.

Oscar Sørensen

Matros, amtsrådsmedlem Oscar Sørensen, Rothesvej 6, Sjællands Odde, blev 65 år. Han døde efter længere tids sygdom. Han var fra Arrild i Sønderjylland og sejlede som matros under Anden Verdenskrig. Bl.a. var han med damperen »Hans Broge«, da den blev sænket.

Under krigen måtte han også seks måneder i tysk fangenskab, fordi Gestapo havde forvekslet ham med en anden. Indtil 1962 sejlede han på verdenshavene, men efter den tid havde han udelukkende hyre på indenlandske ruter.

Svend Harry Madsen

Bogtrykker Svend Harry Madsen, Aakjærsvej 1, Skive, blev 68 år. Han var født i Skive og var udlært typograf. Under besættelsen var han aktiv i modstandskampen og var blandt andet med ved flere våbenmodtagelser.

Ved en stor razzia i Skive i januar 1945 undgik han med nød og næppe Gestapo. Han flygtede til København, hvor han fortsatte sit modstandsarbejde. Sine oplevelser under besættelsen har han skildret i en bog: »Hilsen til Margit, Elisabeth...«.

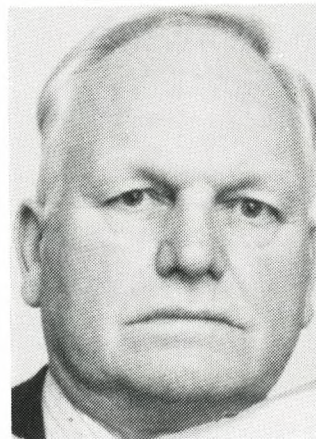
Efter befrielsen vendte han tilbage til Skive, og i slutningen af 1940'erne kom han til Stoholm, hvor han i en årrække drev Stoholm Bogtrykkeri sammen med et par kolleger.

Arne Noe-Nygaard

Professor, dr. phil., Arne Noe-Nygaard, Lundehave, Ndr. Strandvej 26 C, Helsingør, blev 81 år. Han var efter sin afgang som professor i dynamisk geologi ved Københavns Universitet en hyppig gæst på Mineralogisk Museum, som han tidligere var direktør for.

Arne Noe-Nygaard var internationalt anerkendt for sin forskning af vulkaner og fulgte også efter at han var fyldt 80 faget og dets udøvere opmærksomt.

Professor Arne Noe-Nygaard var født i Ribe som søn af seminarieforsøger og teolog Søren Noe-Nygaard. Han blev mag.scient. i 1933, og efter flere studierejser blev han mag.scient. i 1937 og fem år senere professor. Han var aktiv i modstandsbevægelsen under Anden Verdenskrig og var medlem af Frit Danmarks ledelse. Han bidrog til en lang række faglige og populærvidenskabelige værker.

Karl Johan Petersen

Karl Johan Petersen (Lyse Karl) - Kalle, Otiumvej 9, 9000 Aalborg, er pludselig gået bort, kun 68 år gammel. Han døde den 8/7 1991.

Han var født i Viemose ved Kalvehave på Sjælland. Karl Petersens far var selvstændig bådebygger.

Kun 14 år gammel tog Karl Petersen hyre på forskellige skibe, hvor han arbejdede som skibsdreng. I 16-års alderen fik han mønstring på damperen »Ulrik Holm«, der sejlede med forsyninger fra Newcastle i England til Danmark.

Karl Petersen var med fra 2. Verdenskrigs begyndelse. Ulrik Holm kom under allieret tjeneste og sejlede under farligt, betændt område med intense sænkninger af neutrale skibe. Nazi-ubåde sænkede i perioden 3. september 1939 til 9. april 1940 29 skibe, og 367 besætningsmedlemmer omkom.

I Marseille skulle Ulrik Holm hente nødder, og den 12. juni 1940 ankom skibet til Dakar ved Senegal i Gambia. Her blev besætningen og skibet interneret af franskmændene i tre år. Da de første 13 måneder var gået, blev det nok for Karl Petersen og hans ven Karl Nielsen. De to kammerater flygtede væk fra land i en lille robåd med tre brød og 30 liter vand. Under dramatiske forhold klarede de to unge mænd turen i den stærke varme på mindst 40 grader. Et år senere var de i England.

Under krigen pådrog Karl Petersen sig i Dakar malariafeber, der generede ham i hele hans tilværelse. De mange oplevelser fra krigen blev aldrig glemt. Han var påvirket af minderne.

Hans venner i Frihedsfonden betød meget for ham, og de har været ham en stor hjælp. Karl Petersen var selv en god kammerat og ven. Han var tillidsfuld, generøs og ærlig. En ægte ven, det var han. Savnet vil blive stort for mange af os.

Jette Martinsen

Carl Buur Jensen

Typograf Carl Buur Jensen, Grønnegade 4, Århus, blev 74 år. Han var fra Holstebro og blev i 1954 ansat på Århus Stiftstidende, hvor han arbejdede i næsten 30 år, inden han gik på efterløn som 66-årig.

Carl Buur Jensen havde været fællestillidsmand på avisen, næstformand for Dansk Typograf-Forbunds Århus-afdeling og medlem af forbundets hovedbestyrelse.

Under Anden Verdenskrig deltog Carl Buur i modstandsbevægelsen. Han blev senere pågrebet af tyskerne og sendt til koncentrationslejren Neuengamme.

ADRESSE- LISTE

SAMMENSLUTNINGEN AF DANSKE FANGER FRA FRIHEDSKAMPEN 1940-45

Kst. fmd.: Jakob Jensen, Højager 12, 3230 Græsted. 42 29 19 41.
Sekr.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.
Kass.: Bernth Johannesson, Jacobysallé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C, 31 31 86 86.
Bestyrelse: Villy Karlsson, Helge Kierulff, Hans Andersen, Else Drejer, Birgit Fischermann, Ove Laursen, Peter Møller Madsen, John Nielsen, Birgit Lærche og Lilian Olsen.

BUCHENWALD-KLUBBEN

Fmd.: Hans Andersen, Slossevej 19, 4894 Øster Ulslev 53 86 55 59.
Kass.: Ernst Steen, Vendersgade 6, 1363 København K 33 12 85 95.
Sommer: Møststien 6, Vester Lyng, 4500 Nykøbing S. 53 41 01 20.

Odense: Carl Aage Hansen, Kærmindevej 25, 5000 Odense. 66 12 71 99.

Århus: Fmd.: Knud Andreasen, Stenbjerg Kirkevej 6, 7752 Snedsted. 97 93 83 11.
Kass./sekr.: Niels Vogensen, Stokrosevej 21, 8330 Beder, tlf. 86 93 61 38.

Aalborg: G. Hansen, Østre Allé 47, 9000 Aalborg. 98 12 73 63.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethevej 28, Ejby, 4070 Kirke Hyllinge. 42 40 50 87.
Kass.: Ernst Nielsen, Strandagervej 9, Munckerup, 3250 Gilleleje. Giro 6 45 87 18. tlf. 49 71 86 59.

LANDSFORENINGEN ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Fmd.: Bernth Johannesson, Jacobys Allé 16, 2.th., 1806 Frederiksberg C. 31 31 86 86.
Kass.: Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42. Giro 5 43 27 23.

Omegnsafdelingen:

Fmd.: Johan Kanding, Ved Bellahøj 6,6, 2700 Brønshøj. 31 60 23 33.
Kontoret: Kongevejen 252, 3.sal, 2830 Virum. 42 85 58 98. Giro 8 81 17 88. Kontortid for sociale sager: Tirsdag 10-12.

Esbjerg afd.: Fmd.: Marius Jensen, Jagtvænget 22, Hjerting, 6710 Esbjerg V. 75 11 64 18.

Kontor: Centret, Skolegade 54, 6700 Esbjerg. Åbent hver onsdag kl. 14-17.

Sydøstjysk afd.: Fmd.: Jens Jac. Jensen, Ullerupdalvej 217, 2., 7000 Fredericia. 75 92 54 57.

Kontor: Vendersgade 30,1 tlf. 75 93 29 73, åbent tirsdag 14-16.

Socialsekretær: Kai Ibsen, Skovparken 38 B, 6000 Kolding. 75 52 82 43.

Kolding: Kontor: Koldinghus, Staldgården. Åbent torsdag kl. 14-17. 75 53 18 84.

Odense afd.:

Fmd.: Kurt Leo Madsen, Skovhaven 70, 5320 Agedrup, tlf. 66 10 92 56.

Kass.: Ruth Gjersing, L.A. Ringsvej 92, 5230 Odense M, tlf. 66 14 27 16.

Det sociale udvalg v/ Aksel Søndergård, Bøgeparken 80, 7.th., 5240 Odense NØ, tlf. 66 10 40 32.

Sydfyns afd.: Fmd. og konsulent: Hjarne Ditlevsen, Løkketoften 15, 5700 Svendborg. Kontor: tlf. 62 20 15 52 (bedst kl. 08.00-11.00).

Sjællands afd.: Ove Laursen, Moseskrænten 3, Ganløse Bund, 3660 Stenløse 42 18 30 46.

Aalborg afd.: Fmd: Børge Dahl, Herskindsgade 9, 9000 Aalborg, 98 12 84 92.

Kontor v/ Børge Jensen, Østerbro 38, 9000 Aalborg, 9812-16 19. Åbent torsdage 12-17. Åbent for kammeratligt samvær torsdag 14-17.

Århus afd.: Fmd. Richard Tue Andersen, Randersvej 75, 8200 Århus N. 86 16 92 42
Centrets adresse: Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. 86 16 91 18 i åbningstiden: Tirsdag og torsdag kl. 10-12.

LANDSFORENINGEN GESTAPOFANGERNE

Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenaa, tlf. 86 30 90 76.

Kass.: Else Bentzen, Nørre Boulevard 62, 8900 Randers, tlf. 86 42 69 61.

Randers afd.: Fmd.: Frode Greve Rasmussen, Lyngdalvej 18, 8500 Grenaa. 86 30 90 76.
Kass.: Ejnar Hulten, Møllevej 69, Hornbæk, 8900 Randers. 86 41 81 81.

Sjællands afd.: Fmd.: Jens Thomsen, Skottegården 15, 2770 Kastrup. 31 50 48 61 og 31 50 09 70.

Kass.: Jørgen Kaufmann, Th. Philipsensvej 2, 2770 Kastrup. 31 50 30 38.

Århus afd.: Fmd. Edith Johansen, Sandkåsvej 2, 8210 Aarhus V, tlf. 86 15 73 15.

Kass.: Beth Thorsen, Havvej 3, Vrinners, 8420 Knebel. 86 36 50 82, giro 1 27 64 92.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.

Kass.: Salle Fischermann, Bernstorffsvej 155, Ilth., 2820 Gentofte. 31 64 51 74.

HANNOVER-STÖCKEN

Fmd.: Peter Møller Madsen, Sjælør Boule-

vard 12, 2.tv., 2450 Kbh. SV. 31 16 60 98.
Kass.: Carl Adolf Sørensen, Egernevvej 24, 8270 Højbjerg. 86 27 23 47.

HORSERØD

Fmd.: Villy Karlsson, Toftekærsvvej 116, 2860 Søborg. 31 69 86 62.

Kass.: Kaj Birkemose Petersen, Gl. Køge Landevej 251B, I-dør 2., 2650 Hvidovre. 31 49 20 62.

NEUENGAMME-FORENINGEN

Fmd.: Hans Bøjlund, Skovparken 7, 6000 Kolding. 75 52 96 11.

Kass.: Søster Lærche, Immerkær 25, 2.tv., 2650 Hvidovre. 31 75 58 03.

RAVENSBRÜCK-GRUPPEN

Astrid Blumensaadt, Carlsgade 5, 5000 Odense C. 66 12 79 08.

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søgård, Amerikavej. 7.4. th., 1756 København V. 31 23 02 14

Kass.: Emmy Eskildsen, Nansensgade 22, 5000 Odense C. 66 11 92 52.

Odense: Evald Lægteskov, Åsumvej 128, 5240 Odense NØ. 66 10 24 15.

STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Helge Kierulff, Kidhøj 10, 2880 Bagsværd. 42 98 11 77.

Kass.: Hertha Berthelsen, Landlystvej 72, 2650 Hvidovre. 31 75 97 13.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Fischermann, Fredensvej 1 A, 3, th., 2920 Charlottenlund. 31 63 82 55.

Kass.: Herman Ebstein, Gerlevvej 15, 2700 Brønshøj. 31 28 27 15.

Frihedsfondens postadresse er: Æbeløgade 1 st, th., 2100 København Ø. Telefon 39 27 35 00. Åbent tirsdag, onsdag og torsdag kl. 10-15.

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: Ejers af De Erhvervshæmmede. 12 senge. Adresse: 4. Maj-huset, 8582 Anholt by. Henv. til S.E.F. Skovvangsvej 220, 8200 Århus N. Telefon 86 16 91 18, i kontortiden eller Rich. Tue, 86 16 92 42 (sommerhus 86 55 84 64) Ansøgning om ophold i højsæsonen skriftligt senest den 1. februar.

Kegnæs: Ejers af Kammeraternes Hjælpefond. Se øverst bladets side 2.

»Nors Hovedgård«: Selvejende institution. 12 senge. Adresse: Hindingvej 38, Nors, 7700 Thisted. Henv.: Alex Bindeballe, 97 98 11 95.

Smidstruphytten: Ejers af Foreningen af Gestapofanger fra Besættelsen. 4 senge. Henv. til: Solveig Skjøtt, Dalsø Park 128, 3500 Lille Værlose. 42 48 56 74.